

De voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp

De rol en de functie van de onafhankelijke gekwalificeerde gedragswetenschapper bij het opstellen van de instemmingsverklaring

Dr. M.A.J. Ezinga & mevr. mr. S.J.C. Höfte

Hogeschool Leiden, lectoraat residentiële jeugdzorg

Begeleidingscommissie

Mevr. mr. W. Lozowski (NIP)

Mevr. drs. M. de Vries (NVO)

Mevr. drs. A. Schouten (NIFP)

Mevr. drs. H. de Jonge (Jeugdbescherming West)

Mevr. dr. I. Bok (Freelance GZ-psycholoog)

Mevr. mr. drs. M. Kranenburg (Jeugdzorg Nederland)

Inhoud

Samenvatting	4
Voorwoord	7
1. Inleiding	8
Onderzoeksvraag	10
Deelvragen	10
Afbakening	10
Leeswijzer	11
2. Juridisch kader	12
De machtiging gesloten jeugdhulp	12
Voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp	13
Trajectbenadering.....	14
Schorsing tenuitvoerlegging reguliere machtiging gesloten jeugdhulp	14
Beroepscodes NIP en NVO.....	14
3. Onderzoeksmethoden.....	16
Dataverzameling	16
Cijfers.....	16
Interviews	16
Online survey met focusgroep	17
Respondenten.....	17
Interviews	17
Online Survey/Focusgroep	18
Analyseplan.....	18
Interviews	18
Online survey/focusgroep	18
Beperkingen.....	19
4. Resultaten	20
Cijfers	20
Interviews	21
Rol gekwalificeerde gedragswetenschapper bij de beoordeling.....	21

Omvang toets	23
Perspectief op de voorwaarden	24
Perspectief op de ontwikkeling van de jongere bij een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp	26
Alternatieven voor de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp	27
Resultaten interviews Raad voor de kindbescherming en Kinderrechters	28
Algemene werking en gebruik voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp	28
Het juridische versus het praktische aspect van de maatregel	29
Resultaten gesprek focusgroep	30
5. Conclusie	33
Cijfers	33
Rol gekwalificeerde gedragswetenschapper en omvang van de toets	35
Opvatting over de voorwaarden en de ontwikkelingspsychologische en pedagogische waarde	36
Toekomstperspectief	36
6. Discussie en algemene aanbevelingen	37
Aanbevelingen	38
Onderzoek	38
Beroepsverenigingen/Jeugdzorg Nederland	39
Bijlage 1: Gekwalificeerde gedragswetenschappers	40
Bijlage 2: Topiclijst interviews gekwalificeerde gedragswetenschappers	41
Bijlage 3: Topiclijst kinderrechters	43
Bijlage 4: Spreiding respondenten interviews over de zorggebieden	45

Samenvatting

Sinds de invoering van de Jeugdwet (januari 2015) bestaat de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp. Voor de afgifte van deze machtiging gelden dezelfde criteria als bij een gewone machtiging gesloten jeugdhulp. Een machtiging wordt slechts verleend als deze jeugdhulp noodzakelijk is vanwege een ernstige bedreiging van de ontwikkeling van de jongere¹ en de gesloten opvang noodzakelijk is om te voorkomen dat de jongere zich onttrekt of onttrokken zal worden aan deze jeugdhulp. De voorwaardelijke machtiging kan, kort samengevat, worden verleend wanneer de ernstige belemmering in de ontwikkeling naar volwassenheid alleen buiten de opvang kan worden afgewend door het stellen en naleven van voorwaarden en aan de rechter een hulpverleningsplan wordt overhandigd. Dat plan bevat een omschrijving van de voorwaarden en het toezicht daarop en een omschrijving van de jeugdhulp die zal worden ingezet om de opgroei- en opvoedproblemen te verminderen, te stabiliseren of mee om te gaan. Het plan wordt opgesteld door de jeugdhulpaanbieder die deze jeugdhulp zal bieden samen met de jeugdhulpaanbieder die bereid is de jongere op te nemen in de gesloten accommodatie als de jongere de voorwaarden niet naleeft. Het plan vermeldt welke medewerker van de jeugdhulpaanbieder bevoegd is tot het nemen van het besluit dat de jongere opgenomen wordt wanneer hij zich niet houdt aan de vooraf overeengekomen voorwaarden. Ook vermeldt het dat opneming en het verblijf noodzakelijk zijn om te voorkomen dat de jongere zich aan de jeugdhulp onttrekt of daaraan door anderen wordt onttrokken. Voorwaarde is tevens dat de jongere² de jeugdhulp aanvaardt.

Een verzoek tot afgifte van een machtiging kan gedaan worden door het college van B en W van de gemeente waar de jongere woont of door de gecertificeerde instelling, die de onder toezichtstelling of de voogdij uitoefent, door de Raad voor de kindbescherming of de officier van Justitie/OM. Het verzoek vereist de instemming van een onafhankelijke gekwalificeerde gedragswetenschapper.

Dit kwalitatieve en verkennende onderzoek richt zich op de rol en functie van de onafhankelijke gekwalificeerde gedragswetenschapper bij de afgifte van een voorwaardelijke machtiging. Allereerst is onderzocht hoe vaak in de periode januari 2015 tot juli 2016 een voorwaardelijke machtiging is aangevraagd en verleend. Verder zijn de ervaringen van een aantal onafhankelijke gekwalificeerde gedragswetenschappers in kaart gebracht ten aanzien van hun rol, de omvang van de toets bij het opstellen van de instemmingsverklaring en het beoordelen van de voorwaarden uit het hulpverleningsplan. Ook is met een aantal kinderrechters gesproken over hun visie op deze voorwaardelijke machtiging. Ten slotte is aan de hand van een focusgroep verkend op welke punten de positie van de gedragswetenschapper versterkt zou kunnen.

Uit het onderzoek is gebleken dat geen betrouwbaar antwoord kan worden gegeven op het aantal verzoeken en verleende voorwaardelijke machtigingen in de periode januari 2015 tot juli 2016. Reden hiervoor is dat er geen uniform beleid bestaat voor de interne registratie van de voorwaardelijke machtiging. De gecertificeerde instellingen en de plaatsingscoördinatoren hanteren een eigen methode voor registratie. Sinds een jaar wordt gebruik gemaakt van het toeleidingssysteem (TLS) van Jeugdzorg Nederland. Dit systeem ondersteunt het proces van toeleiding vanaf het moment van aanmelding tot en met de opname en uitstroom bij de Jeugdzorg^{Plus} accommodaties. Bij nader onderzoek bleken er interpretatieverschillen in de wijze

¹ Waar voor de jongere 'hij' wordt geschreven kan ook 'zij' worden gelezen. Dit geldt overigens ook voor de onafhankelijke gekwalificeerde gedragswetenschapper.

² zie art 7.3.4, tweede en derde lid Jeugdwet.

van registreren in het TLS. Als ondergrens kan worden aangenomen dat er in de periode januari 2015 tot juli 2016 circa 80 verzoeken tot afgifte van een voorwaardelijke machtiging zijn gedaan. Daarvan zijn minstens 50 voorwaardelijke machtigingen daadwerkelijk verleend. Opvallend is dat in de zorggebieden Noordwest en Zuidwest het vaakst een verzoek is ingediend voor een voorwaardelijke machtiging en dat dit in de zorggebieden Noord en Oost relatief weinig is gedaan. Dit komt grotendeels overeen met het beeld van aanvragen voor gesloten jeugdhulp in het algemeen in de verschillende regio's.³ Opgemerkt moet worden dat de voorwaardelijke machtiging zowel wordt ingezet in de begeleiding van jongeren voorafgaand aan een eventuele plaatsing als aansluitend op een plaatsing binnen gesloten jeugdhulp.

De onafhankelijke gekwalificeerde gedragswetenschappers zijn eensluidend over hun rol. Ze geven aan dat ze verzoeken tot afgifte van een voorwaardelijke machtiging beoordelen vanuit een onafhankelijke positie. Tegelijkertijd geven sommigen aan dat soms een spanningsveld bestaat tussen hun rol als toetsers van het verzoek tot afgifte van een voorwaardelijke machtiging en het oordeel dat ze in die context vormen over de hulpverlening die de jongere nodig heeft. Soms voelen zij zich op beroepsethische gronden genoodzaakt om aanbevelingen te doen over de hulpverlening.

Om tot een instemmingsverklaring te kunnen komen, willen de gedragswetenschappers de beschikking hebben over een zo actueel en volledig mogelijk dossier, inclusief hulpverleningsplan en gestelde voorwaarden. Daarbij gaan ze er vanuit dat het om een gesloten jeugdhulp kan gaan als de jongere zich niet aan de voorwaarden houdt. Wanneer ze de informatie hebben verkregen, gaan ze in gesprek met de jongere en als dan alsnog informatie mist, wordt dit altijd (met toestemming van de jongere) bij verschillende bronnen opgevraagd. Hiermee lijkt soms meer werk te worden verricht door de gedragswetenschappers dan alleen het gesprek met de jongere en het bestuderen van het dossier. Het toetsen van de voorwaarden wordt vooral gedaan door in het gesprek met de jongere duidelijk te krijgen of de jongere een eerlijke kans krijgt en dat de jongere weet bij wie hij of zij terecht kan zodra de voorwaarden zijn geschonden. Overige criteria die door sommige respondenten worden genoemd zijn dat het moet gaan om positief geformuleerde voorwaarden in de trant van doelstellingen en voorwaarden die aansluiten bij het hulpverleningsplan. Wanneer de instemming wordt afgegeven wordt door een aantal gedragswetenschappers geregeld aanvullend advies gegeven over bijvoorbeeld de duur van de machtiging, diagnostiek, de voorwaarden of het behandeltraject. De gedragswetenschappers geven aan dat ze zich daar op beroepsethische gronden toe verplicht voelen.

De voorwaardelijke machtiging wordt door de meeste gedragswetenschappers als een aanvulling gezien op de mogelijkheden die er voorheen waren tot gesloten jeugdhulp. Bij de inzet van de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp voor jongeren die in een open setting verblijven, worden echter wel kanttekeningen geplaatst. Er bestaat nog veel onduidelijkheid over de coördinatie, de zorgverantwoordelijkheid en de financiering die noodzakelijk is om te komen tot een voorwaardelijke plaatsing gesloten jeugdhulp. Daardoor wordt een verzoek tot voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp soms weer ingetrokken. Door sommige gekwalificeerde gedragswetenschappers wordt getwijfeld aan het pedagogisch effect van de voorwaardelijke machtiging voorafgaande aan een mogelijke plaatsing, omdat deze als 'dreigend' kan worden ervaren door een jongere. Juist daarom is een van de aanbevelingen van dit rapport dat aandacht moet worden besteed aan zorgvuldige communicatie met de jongere. De voorwaardelijke machtiging kan een kans zijn voor jongeren waardoor ze niet (langer) gesloten jeugdhulp hoeven te krijgen. Het is belangrijk om dat ook als zodanig met de jongere te bespreken en als

3

<http://jeugdzorgplus.jeugdzorgnederland.nl/UserFiles/Toeleidingssysteem/Factsheet%20plaatsingsgegevens%20JeugdzorgPlus%202015%20tov%202014%20en%202013%20def.pdf>

gekwalficeerde gedragswetenschapper te toetsen of de voorwaarden zo zijn geformuleerd dat het de jongere daadwerkelijk een kans biedt.

Voorwoord

Voor u ligt het onderzoek naar de rol en de functie van de onafhankelijke gekwalificeerde gedragswetenschapper bij het opstellen van de instemmingsverklaring voor een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp. Het Nederlands Instituut van Psychologen (NIP) en de Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen (NVO) hebben dit onderzoek aangenomen in opdracht van het ministerie van VWS en laten uitvoeren door het lectoraat residentiële jeugdzorg van hogeschool Leiden.

Dit onderzoek was niet tot stand gekomen zonder de medewerking van een aantal mensen en organisaties. Allereerst willen wij onze dank uitspreken naar de respondenten die zich bereid hebben gevonden hun visie te delen op dit onderwerp. Ook willen wij het NIP, de NVO en Jeugdzorg Nederland bedanken voor het geven van informatie ten behoeve van het onderzoek. In het bijzonder is onze dank groot aan de begeleidingscommissie die ons van scherpe en constructieve feedback voorzag.

Wij hopen dat u dit onderzoek met veel interesse zult lezen.

Menno Ezinga en Susanne Höfte

Leiden, 22 december 2016

1. Inleiding

De Jeugdwet biedt de mogelijkheid om jongeren met een machtiging van de rechter gesloten te behandelen als deze jeugdhulp noodzakelijk is in verband met ernstige opgroei- of opvoedingsproblemen die de ontwikkeling van de jongere naar volwassenheid ernstig belemmeren, en de opneming en het verblijf noodzakelijk zijn om te voorkomen dat de jongere zich aan deze jeugdhulp onttrekt of daaraan door anderen wordt onttrokken.

Vrijheidsontneming van jongeren is in de hulpverlening nog altijd een actuele discussie waarbij noodzaak, nut en rechtsbescherming centraal staan in het debat tussen professionals in het werkveld, de beleidsmakers en de politiek. Maar soms is een tijdelijke gesloten plaatsing niet te voorkomen. Sinds januari 2015 kan de rechter, naast de reguliere machtiging en de spoedmachtiging gesloten jeugdhulp, een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp afgeven.

Het Nederlands instituut van psychologen (NIP) en de Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen (NVO) hebben een gezamenlijke werkgroep ‘gesloten jeugdhulp’ waarin gekwalificeerde gedragswetenschappers (psychologen en orthopedagogen) deelnemen. Deze werkgroep ‘gesloten jeugdhulp’ heeft, na de invoering van de Jeugdwet in 2015, signalen uit het werkveld ontvangen over de rol van de onafhankelijke gekwalificeerde gedragswetenschapper⁴ bij de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp.

Sinds de invoering van de gesloten jeugdzorg op 1 januari 2008 wordt algemeen aangenomen dat bij het toetsen van het verzoek door de gedragswetenschapper het uitdrukkelijk niet de bedoeling is dat de indicatiestelling opnieuw wordt gedaan, maar dat getoetst wordt of de gronden voor de machtiging aanwezig zijn. Er wordt een “marginale” toetsing verwacht van het verzoek tot afgifte van een machtiging op basis van de informatie die aanwezig is in het dossier en het gesprek met de jongere. Met betrekking tot de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp is het voor de gedragswetenschapper complexer geworden doordat voorwaarden worden opgesteld die onderdeel vormen van het verzoek. Daarmee is een nieuw element toegevoegd aan de beslissing of een instemmingsverklaring moet worden afgegeven. Het roept onder meer de vraag op of bij het beoordelen van het verzoek de haalbaarheid van het nakomen van de voorwaarden moet worden meegewogen en of deze beoordeling afdoende kan worden gemaakt.

Een ander aspect dat in de NIP/NVO werkgroep naar voren kwam, was dat het niet voor iedereen helder was wanneer de voorwaardelijke machtiging kan worden aangevraagd. In eerste instantie leek de machtiging alleen bedoeld om te worden ingezet voor jongeren die reeds in een gesloten accommodatie verblijven, maar later bleek dat de machtiging ook werd aangevraagd voor jongeren die op het punt staan gesloten geplaatst te worden, maar waar met behulp van de voorwaardelijke machtiging getracht wordt dit te voorkomen.

Ook zijn vragen gesteld van de zijde van de Tweede Kamer aan staatssecretaris Van Rijn (dd. 24 maart 2016) over de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp.⁵ Deze vragen hadden voornamelijk betrekking op de rechtsbescherming van

⁴ Waar in de tekst alleen gedragswetenschapper wordt genoemd, wordt hiermee bedoeld de onafhankelijke gekwalificeerde gedragswetenschappers die de instemmingsverklaring mag opstellen, (zie ook bijlage 1), tenzij anders vermeld.

⁵ Handelingen Tweede Kamer, 69e vergadering, donderdag 24 maart 2016.

de jongere en het feit dat de jeugdhulpaanbieder bepaalt of overgegaan wordt tot een gesloten opname of plaatsing als er op enig moment niet aan de voorwaarden wordt voldaan.

Ook vanuit de wetenschap wordt kritisch gekeken naar de consequenties van de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp. In 2013 is door Bruning een position paper opgesteld ten behoeve van de Jeugdwet.⁶ Zij plaatste onder meer kanttekeningen bij de werking van de voorwaardelijke machtiging en het effect op de jongere als de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp zou worden gebruikt.

Tot op heden is geen onderzoek gedaan naar de rol en functie van de gedragswetenschapper die de instemmingsverklaring opstelt bij een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp. Uit de signalen blijkt dat er onduidelijkheid bestaat over de rol van de gedragswetenschapper en de omvang van de toets die wordt gedaan bij een verzoek voor een voorwaardelijke machtiging. Tegelijkertijd is de keuze van de juiste voorwaarden cruciaal voor een geslaagde inzet van de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp.

Ook zijn er vanuit de NIP/NVO werkgroep vragen gesteld over (beroepsethische) aspecten die aan deze rol van de gedragswetenschapper zitten. Door in te stemmen met een verzoek maakt de gedragswetenschapper het mede mogelijk dat de jeugdhulpaanbieder kan bepalen wanneer naar zijn oordeel de voorwaarden worden geschonden en de machtiging voor gesloten plaatsing in werking treedt. Bij dat besluit is deze onafhankelijke gekwalificeerde gedragswetenschapper niet betrokken. Dit leidt tot beroepsethische dilemma's.

Eveneens is tot op heden weinig aandacht besteed aan de vraag wat de gevolgen zijn van de voorwaardelijke machtiging voor de jongere, als gekeken wordt naar de ontwikkelingspsychologische aspecten en de pedagogische waarde van een voorwaardelijke machtiging. Samen met de jongere en zijn ouders, als de jongere jonger is dan zestien jaar, wordt door de jeugdhulpaanbieder een hulpverleningsplan opgesteld. Aan dit plan zijn voorwaarden verbonden. Het is de vraag of de voorwaarden die worden opgesteld zodanig van karakter zijn dat ze de jongere in staat stellen redelijkerwijs hieraan te voldoen. De aard van de voorwaarden kan van pedagogisch onvoldoende waarde zijn om een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp daadwerkelijk zijn kracht te geven. Een onhaalbare lijst met voorwaarden levert frustratie op bij de jongere en de ouders/verzorgenden. Daarmee wordt een goed behandelklimaat en de vertrouwensrelatie met een behandelaar wellicht onnodig beschadigd.

In de Memorie van Toelichting bij de Jeugdwet staat beschreven dat de maatregel oorspronkelijk bedoeld is als een trajectmaatregel: "Het doel van deze maatregel is om de overgang van een jongere die in een gesloten jeugdhulp accommodatie verblijft, naar vervolgzorg te vereenvoudigen. Mede als stok achter de deur voor de ontvangende accommodatie, dat mocht het niet goed gaan, de jongere een plek heeft in een gesloten accommodatie."⁷ Uit de verkennende gesprekken met de NIP/NVO werkgroep gesloten jeugdhulp kwam naar voren dat de voorwaardelijke machtiging regelmatig wordt gebruikt voorafgaande aan de plaatsing in de gesloten opvang, dus vanuit een open setting of vanuit de ambulante hulpverlening. Ook dan wordt de voorwaardelijke machtiging gezien als een stok achter de deur, om daarmee te voorkomen dat een jongere alsnog gesloten geplaatst wordt. Het is onduidelijk wat dit doet met de ontwikkeling van de jongere.

⁶ Bruning, M.R. (2013). *De nieuwe jeugdwet*. Universiteit Leiden.

⁷ *Kamerstukken II 2012/13, 33684, nr. 3, p. 47.*

Dit onderzoek beoogt een eerste indicatie te geven van het aantal verzoeken en toekenningen van een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp in de periode januari 2015 tot juli 2016. Een tweede doel is te onderzoeken wat de gevolgen zijn van de introductie van de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp voor de rol van de onafhankelijke gekwalificeerde gedragswetenschapper en de omvang van de toets, rekening houdend met de hieraan verbonden voorwaarden. En het derde doel is te onderzoeken wat de gekwalificeerde gedragswetenschappers vinden van de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp als wordt gekeken naar het ontwikkelingsperspectief en de pedagogische waarde die de voorwaardelijke machtiging zou kunnen hebben.

Onderzoeksvraag

Hoe zien de onafhankelijke gekwalificeerde gedragswetenschappers hun rol in en omvang van hun werkzaamheden in het traject van een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp en op welke wijze kijken zij naar de voorwaarden, mede in relatie tot de ontwikkeling van de jongere?

Deelvragen

1. Hoe vaak is sinds de invoering in 2015 tot juli 2016 een voorwaardelijke machtiging verzocht en afgegeven, uitgesplitst naar
 - a. om gesloten plaatsing te voorkomen?
 - b. een vervolg op een eerdere gesloten plaatsing?
2. Hoe vaak is een jongere of zijn ouder(s) naar de kinderrechter gestapt als hij/zij het niet eens is met het feit dat hij/zij vanwege schending van voorwaarden gesloten geplaatst wordt? En hoe vaak stelde de rechter vast dat dit gegrond was?
3. Wat is de rol en omvang van de toetsing door de gedragswetenschappers bij het afgeven van de instemmingsverklaring bij een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp, en specifiek het beoordelen van de voorwaarden daarbij?
4. Wat zijn volgens de gedragswetenschappers goede criteria om te gebruiken voor het opstellen van voorwaarden bij de voorwaardelijke machtiging?
5. Hoe waarderen gedragswetenschappers de ontwikkelingspsychologische en pedagogische inzet van de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp?
6. Wat is nodig volgens de gedragswetenschappers om de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp op een optimale manier in te zetten ten behoeve van de jongere en wat is de rol van de onafhankelijke gekwalificeerde gedragswetenschapper bij de inzet?

Afbakening

Dit onderzoek is een verkennend en kwalitatief onderzoek naar de ervaringen van onafhankelijke gekwalificeerde gedragswetenschappers met het uitvoeren van hun werk als een instemmingsverklaring wordt gevraagd bij een verzoek tot een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp.

Onafhankelijke gekwalificeerde gedragswetenschappers zijn gedragswetenschappers die in opdracht van de verzoeker van een machtiging al dan niet een instemmingsverklaring opstellen. Zij hebben als zodanig geen inhoudelijke betrokkenheid bij de totstandkoming van het verzoek tot afgifte van de (voorwaardelijke) machtiging). In de Regeling Jeugdwet staat over welke

beroepskwalificatie ze moeten beschikken. In jurisprudentie is bepaald dat de onafhankelijke gekwalificeerde gedragswetenschapper wel in dienst mag zijn bij de verzoekende accommodatie.⁸

Naast de interviews met onafhankelijke gekwalificeerde gedragswetenschappers zijn enkele verkennende gesprekken met kinderrechtvaarders gevoerd die, aan de hand van het verzoek waarbij de opgestelde instemmingsverklaring is gevoegd, de voorwaardelijke machtiging kunnen afgeven.

De Jeugdwet geeft ook bevoegdheden aan gekwalificeerde gedragswetenschappers die verbonden zijn aan een gesloten accommodatie. Zo is hun instemming vereist, bijvoorbeeld bij een besluit van de jeugdhulpaanbieder tot schorsing van de tenuitvoerlegging van de machtiging (art. 6.1.12 Jeugdwet) of het verlenen van verlof (art. 6.4.1. Jeugdwet). De rol van deze gekwalificeerde gedragswetenschappers binnen de gesloten accommodatie wordt niet meegenomen in dit onderzoek. In dit onderzoek staat het perspectief van de onafhankelijke opsteller van de instemmingsverklaring voor een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp centraal.

Het onderzoek is verkennend en kwalitatief van aard. Het heeft niet ten doel representatief te zijn voor alle gekwalificeerde gedragswetenschappers die instemmingsverklaringen afgeven. Dat is door het ontbreken van cijfers als gevolg van de decentralisatie van de jeugdhulp ook niet mogelijk.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt in het kort het wettelijk kader geschetst van de (voorwaardelijke) machtiging gesloten jeugdhulp. Daarnaast wordt kort ingegaan op de professionele standaard van de onafhankelijke gekwalificeerde gedragswetenschappers. In hoofdstuk 3 worden de methoden van onderzoek besproken, waarna in hoofdstuk 4 de resultaten worden behandeld. Allereerst worden kwantitatieve gegevens over de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp besproken aan de hand van de frequentie dat deze wordt verzocht en verleend. Hierna worden de kwalitatieve vragen behandeld aangaande de rol van gekwalificeerde gedragswetenschapper en omvang van de toetsing, het perspectief op de voorwaarden en de ontwikkelingspsychologische en pedagogische werking die de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp heeft. Als laatste wordt antwoord gegeven op de vraag hoe de gekwalificeerde gedragswetenschappers kijken naar de toekomst van de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp. In hoofdstuk 5 worden de conclusies weergegeven, en worden de resultaten in een breder perspectief geplaatst. Afgesloten wordt met aanbevelingen voor vervolgonderzoek en beleidsaanbevelingen.

⁸ Zie Hoge Raad uitspraak: ECLI:NL:HR:2014:951, punt 3.5.2, 3.5.3 en 3.5.4.

2. Juridisch kader

Sinds 1 januari 2015 zijn er drie verschillende soorten machtigingen voor plaatsing van een jongere in een accommodatie van gesloten jeugdhulp;

- reguliere machtiging (artikel 6.1.2 Jeugdwet)
- spoedmachtiging (artikel 6.1.3 Jeugdwet)
- voorwaardelijke machtiging (artikel 6.1.4 Jeugdwet)

De machtiging gesloten jeugdhulp

Artikel 6.1.2 Jeugdwet geeft de kinderrechter de bevoegdheid om op verzoek van het college van B en W van de gemeente waar de jongere zijn woonplaats heeft, of de gecertificeerde instelling die de ondertoezichtstelling uitvoert of de voogdij uitoefent, of de Raad voor de kindbescherming of de officier van Justitie/OM, een machtiging gesloten jeugdhulp te verlenen, als de verzoeker heeft bepaald dat een voorziening op het gebied van jeugdhulp en verblijf niet zijnde verblijf bij een pleegouder, nodig is. Een machtiging kan slechts worden verleend indien naar het oordeel van de kinderrechter:

- a. jeugdhulp noodzakelijk is in verband met ernstige opgroei- of opvoedingsproblemen die de ontwikkeling van de jeugdige naar volwassenheid ernstig belemmeren, en
- b. de opnemings- en het verblijf noodzakelijk zijn om te voorkomen dat de jeugdige zich aan deze jeugdhulp onttrekt of daaraan door anderen wordt onttrokken.

Het verzoek behoeft *instemming* van een gekwalificeerde gedragswetenschapper die de jeugdige met het oog daarop kort tevoren heeft onderzocht. Dit wordt gedaan door middel van een instemmingsverklaring. De beroepsverenigingen NIP en NVO hebben daarvoor modellen en een handreiking ontwikkeld.⁹

Spoedmachtiging

Artikel 6.1.3 lid 2 stelt dat een spoedmachtiging slechts kan worden verleend indien naar het oordeel van de kinderrechter:

- a. onmiddellijke verlening van jeugdhulp noodzakelijk is in verband met ernstige opgroei- of opvoedingsproblemen van de jeugdige die zijn ontwikkeling naar volwassenheid ernstig belemmeren, of een ernstig vermoeden daarvan, en
- b. de opnemings- en verblijf noodzakelijk zijn om te voorkomen dat de jeugdige zich aan deze jeugdhulp onttrekt of daaraan door anderen wordt onttrokken.

⁹ <https://www.psynip.nl/actueel/themas/thema/jeugdwet-gesloten-jeugdhulp> ; <https://www.nvo.nl/nvo-in-t-kort/werkvelden/jeugdhulp/gesloten-jeugdhulp.aspx>

Tevens behoeft het verzoek instemming van een gekwalificeerde gedragswetenschapper die de jeugdige met het oog daarop kort tevoren heeft onderzocht, tenzij onderzoek feitelijk onmogelijk is.

Voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp

Artikel 6.1.4 Jeugdwet geeft de kinderrechter de bevoegdheid om op verzoek een voorwaardelijke machtiging te verlenen voor plaatsing en verblijf in een gesloten accommodatie. Dat kan slechts, indien naar het oordeel van de kinderrechter:

- a. de verlening van jeugdhulp noodzakelijk is in verband met ernstige opgroei- of opvoedingsproblemen die de ontwikkeling naar volwassenheid ernstig belemmeren, en
- b. de opname en het verblijf noodzakelijk zijn om te voorkomen dat de jeugdige zich aan deze jeugdhulp onttrekt of daaraan door anderen wordt onttrokken en de *ernstige belemmering in de ontwikkeling naar volwassenheid alleen buiten de accommodatie kan worden afgewend door het stellen en naleven van voorwaarden*.

Daarmee wordt onder b. expliciet aangegeven dat opname kan worden afgewend indien er voorwaarden worden gesteld en dat deze voorwaarden worden nageleefd door de jeugdige.

Tevens geldt de voorwaarde dat aan de rechter een hulpverleningsplan wordt overgelegd (lid 5). Het plan wordt opgesteld door de jeugdhulpaanbieder die de jeugdhulp opgenomen in de voorwaarden zal bieden en de jeugdhulpaanbieder die bereid is de jongere op te nemen in een gesloten accommodatie, als de jongere de voorwaarden niet naleeft of als de opname noodzakelijk is om te voorkomen dat de jongere zich onttrekt of wordt onttrokken aan de noodzakelijke jeugdhulp. Net als voor een reguliere machtiging gesloten jeugdhulp moet voor het verlenen van een voorwaardelijke machtiging sprake zijn van ernstige opgroei- of opvoedingsproblemen die de ontwikkeling van de jongere naar volwassenheid ernstig belemmeren en die noodzaken tot jeugdhulp in de zin van de Jeugdwet. Verder moeten de ernstige belemmeringen slechts buiten de gesloten accommodatie afgewend kunnen worden door het stellen van voorwaarden. Een van die voorwaarden is in ieder geval dat de jongere (en/of de ouders) de jeugdhulp aanvaardt, overeenkomstig het overgelegde hulpverleningsplan (art. 6.1.4 lid 7 Jeugdwet). De kinderrechter kan ook ambtshalve andere voorwaarden stellen die het gedrag van de jongere betreffen. In het hulpverleningsplan is opgenomen welke medewerker van de jeugdhulpaanbieder bevoegd is tot het nemen van een besluit dat de jongere opgenomen wordt omdat hij zich niet houdt aan de voorwaarden of omdat opname noodzakelijk is omdat de jongere zich onttrekt of wordt onttrokken aan de jeugdhulp. Een dergelijk besluit kan worden genomen zonder nieuwe tussenkomst van de rechter voor de resterende duur van de voorwaardelijke machtiging. Wanneer de jongere het niet eens is dat de voorwaarde is geschonden kan de jongere of diens wettelijke vertegenwoordiger een verzoek tot geheel of gedeeltelijk vervallenverklaring van de opname doen (art. 6.1.7 lid 1 Jeugdwet). Indien de jongere reeds in een gesloten accommodatie verblijft, beslist de kinderrechter in elk geval binnen drie weken na indienen van het verzoekschrift (art. 6.1.7 lid 2).

Samenvattend kan geconcludeerd worden dat de voorwaardelijke machtiging tot plaatsing in de gesloten jeugdhulp een aantal belangrijke onderscheidende kenmerken kent. Het verbinden van de voorwaarden alvorens een jongere (voorwaardelijk) gesloten wordt geplaatst is uniek ten opzichte van de reguliere machtiging gesloten jeugdhulp. Ook uniek is het feit dat de rechter de voorwaardelijke machtiging slechts kan verlenen indien de jongere zich bereid heeft verklaard tot naleving van de voorwaarden.

Trajectbenadering

Een van de uitgangspunten van de Jeugdwet is om de behandeling van de jongere zorgvuldig op de individuele jongere te kunnen afstemmen.¹⁰ Hiervoor heeft de wetgever het wenselijk geacht dat al in een vroeg stadium na de plaatsing van de jongere in een gesloten accommodatie duidelijk moet zijn hoe het jeugdhulptraject van de jongere eruit gaat zien. Gesloten jeugdhulp in het kader van ernstige opgroei- en opvoedingsproblemen is daarbij een onderdeel in het hulpverleningstraject, waarvan ook aansluitende residentiële jeugdhulp in een open setting en ambulante jeugdhulp thuis of bij zelfstandige kamerbewoning deel kan uitmaken. Om deze trajectmatige aanpak te kunnen vergemakkelijken is de mogelijkheid opgenomen om de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp te verlenen of de tenuitvoerlegging van de reguliere machtiging te schorsen.

Schorsing tenuitvoerlegging reguliere machtiging gesloten jeugdhulp

Het schorsen van de tenuitvoerlegging is niet nieuw en is geregeld in art. 6.1.12 lid 5 Jeugdwet. De jeugdhulpaanbieder (lees: de accommodatie voor gesloten jeugdhulp waar de minderjarige verblijft) kan de tenuitvoerlegging schorsen als die niet langer nodig is om te voorkomen dat de jongere zich aan de zorg die hij nodig heeft zal onttrekken of daaraan door anderen zal worden onttrokken. Het betekent dat de jongere in een open setting kan worden geplaatst met schorsing van de tenuitvoerlegging van de machtiging gesloten jeugdhulp. De machtiging blijft de jongere wel boven het hoofd hangen en de tenuitvoerlegging kan worden hervat als de jongere een terugval heeft. De jongere kan de kinderrechter verzoeken de beslissing om de tenuitvoerlegging te hervatten vervallen te verklaren (art 6.1.7 Jeugdwet). Als tijdens de schorsing de geldigheidsduur van de machtiging afloopt kan een verlenging worden gevraagd als het nodig is om de mogelijkheid van terugplaatsing te behouden. Door Blankman en Kramer werd voorafgaand aan de Jeugdwet gepleit om meer mogelijkheden voor de machtiging gesloten jeugdzorg als ‘stok achter de deur’ in de wet op te nemen.¹¹ In de Jeugdwet is aan deze oproep gehoor gegeven en is een voorwaardelijke plaatsing in gesloten jeugdhulp geïntroduceerd.

Beroepscodes NIP en NVO

Psychologen en orthopedagogen zijn verplicht te werken volgens de professionele standaard van hun beroepsgroep. Daartoe behoren onder andere de beroepscodes en richtlijnen.

In de beroepscodes zijn belangrijke basisprincipes opgenomen die nader worden uitgewerkt, zoals de professionele verantwoordelijkheid tot zorgvuldig handelen en het voorkomen en beperken van schade. Dit betekent in het kader van het afgeven van een instemmingsverklaring bij de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp dat ze de jongere niet blootstellen aan negatieve ervaringen tenzij dat noodzakelijk is voor het bereiken van het doel van hun beroepsmatig handelen, en het de enige manier is waarop het doel bereikt kan worden. In dat geval probeert de gedragswetenschapper de gevolgen van die negatieve ervaringen zoveel mogelijk te beperken.

Ook integriteit is een belangrijk principe. Hiermee wordt bedoeld dat de onafhankelijke gekwalificeerde gedragswetenschapper duidelijkheid schept tegenover de jongere over zijn rol in het kader van de instemmingsverklaring. Hij maakt de jongere duidelijk dat hij in zijn rol als gekwalificeerde gedragswetenschapper, die al dan niet een

¹⁰ Kamerstukken II 2012/13, 33684, nr. 3, p. 16.

¹¹ K. Blankman & M. Kramer, ‘Meer mogelijkheden voor de machtiging gesloten jeugdzorg als stok achter de deur’, FJR 2011/16.

instemmingsverklaring afgeeft, geen hulpverlener is of belangenbehartiger is. Hij toetst of aan de wettelijke voorschriften voor de afgifte van een voorwaardelijke machtiging is voldaan en laat dit via een instemmingsverklaring weten.

Tot slot verplichten de beroepscode's er ook toe dat gedragswetenschapper een hoog niveau van deskundigheid nastreeft en dus zijn vak bijhoudt, bijvoorbeeld door het houden van intervisie met zijn beroepsgenoten.

De beroepscode's zijn een richtsnoer en maatstaf voor het professioneel handelen. In het uiterste geval kan gevraagd worden aan de onafhankelijke gekwalificeerde gedragswetenschapper om zich bij de tuchtrechter te verantwoorden over zijn professionele handelen.

De handreiking en modellen die NIP en NVO hebben gemaakt voor de afgifte van instemmingsverklaringen bij een (voorwaardelijke) machtiging gesloten jeugdhulp zijn een hulpmiddel voor de gekwalificeerde gedragswetenschapper.¹²

¹² Zie noot 9.

3. Onderzoeksmethoden

Dataverzameling

Cijfers

De cijfers ten aanzien van de verzoeken en daadwerkelijk afgegeven voorwaardelijke machtigingen gesloten jeugdhulp zijn verkregen door de gecertificeerde instellingen en plaatsingscoördinatoren te benaderen. De contactgegevens zijn gegeven door Jeugdzorg Nederland. Hierbij is ook gevraagd vanuit welk perspectief het verzoek is gedaan (voor een jongere die gesloten geplaatst wordt, of voor een jongere die een vervolgtraject aangaat vanuit een gesloten plaatsing). Ter ondersteuning zijn de cijfers van de gecertificeerde instellingen en plaatsingscoördinatoren naast de cijfers uit het toeleidingssysteem (TLS) gelegd om een meer onderbouwd beeld te krijgen van de aantallen voorwaardelijke machtigingen gesloten jeugdhulp in de periode januari 2015 tot juli 2016. Het doel van het systeem is om het werkproces van de toeleiding en plaatsing van jongeren naar gesloten accommodaties administratief te ondersteunen en beter inzicht te krijgen in de aanmeldingen, (over)plaatsingen en in- en uitstroom bij de gesloten plaatsingen. Het project tot realisatie van het TLS valt onder Jeugdzorg Nederland.¹³ In het TLS wordt geen onderscheid gemaakt tussen jongeren die vanuit een open verblijf te maken kregen met een voorwaardelijke machtiging en jongeren die vanuit een gesloten plaatsing een vervolgtraject aangaan.

Interviews

Voor dit onderzoek zijn gekwalificeerde gedragswetenschappers gezocht die ten minste eenmaal een verzoek hebben gekregen om een instemmingsverklaring op te stellen voor een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp. De respondenten zijn verkregen via de sneeuwbalmethode. Reden hiervoor was dat er geen overzicht bestaat van professionals die (met regelmaat) worden gevraagd om een dergelijke instemmingsverklaring op te stellen. Het startpunt van het zoeken naar respondenten was de NIP/NVO werkgroep gesloten jeugdhulp. De gecertificeerde instellingen hebben via Jeugdzorg Nederland, naast cijfermateriaal, ook de bij hen bekende gekwalificeerde gedragswetenschappers benaderd met het verzoek om mee te werken aan het onderzoek. Ten slotte hebben we in de elektronische nieuwsbrieven van de beroepsverenigingen NIP en NVO een oproep geplaatst aan de gedragswetenschappers om mee te doen. Respondenten die aangaven mee te willen werken zijn via e-mail geïnformeerd over het doel van het onderzoek. Zij konden aangeven of ze mee wilden werken aan een interview of door deelname aan een focusgroep. Voorafgaand aan het interview is aan de respondenten een informed consent voorgelegd. Aan de hand hiervan laten de gedragswetenschappers weten geïnformeerd, vrijwillig en anoniem deel te hebben genomen aan het onderzoek. Het doel was om over heel Nederland in ieder geval in elk arrondissement twee gekwalificeerde gedragswetenschappers te spreken.

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van semi-open interviews. De interviews zijn face-to-face, via Skype of telefonisch afgenomen. Bijlage 2 laat de topiclijst zien die is gebruikt bij de interviews van de onafhankelijke gekwalificeerde gedragswetenschappers. De vragen die zijn weergegeven bij de topics vormden een leidraad voor het gesprek. De gesprekken begonnen veelal met een inleiding en benoeming van een aantal feitelijke en demografische gegevens omtrent carrière, standplaats en ervaring met de (voorwaardelijke) machtiging gesloten jeugdhulp. Hierna werd met de respondent besproken hoe het proces van een totstandkoming van een instemmingsverklaring bij de (voorwaardelijke) machtiging verloopt en wat hij doet om tot een *goede* instemmingsverklaring te komen. Aansluitend werd de toetsing van de voorwaarden met ze besproken alsmede ook hun beleving of zij in staat zijn met de informatie die ze aangereikt krijgen een goede toets uit te

¹³<http://www.jeugdzorgplus.jeugdzorgnederland.nl/UserFiles/factsheets/Factsheet%20Toeleiding%2020130507.pdf>

voeren. Een ander belangrijk aspect dat werd meegenomen in het interview is hun mening over wat de voorwaardelijke machtiging betekent in termen van de psychologische en pedagogische ontwikkeling van de jongere.

Bijlage 3 laat de topiclijst voor de kinderrechters zien. Een gesprek met enkele rechters is aan dit onderzoek toegevoegd om de verkenning in dit onderzoek te verbreden. De rechters zijn immers degenen die de instemmingsverklaring lezen en (mede aan de hand daarvan) een machtiging kunnen afgeven. Deze gesprekken begonnen veelal met een algemene inleiding over het onderzoek, in welk zorggebied ze werkzaam zijn, en de ervaring met de (voorwaardelijke) machtiging gesloten jeugdhulp. Hierna werd met de respondent besproken hoe de voorbereiding van de zitting eruit ziet en hoe de rechter de kwaliteit van de instemmingsverklaringen beoordeelt. Ook is gevraagd of ter zitting wel eens een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp wordt voorgesteld bij een verzoek voor een reguliere machtiging of extra voorwaarden worden toegevoegd bij de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp. Verder werd besproken hoe de rechters de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp zien in verhouding tot de schorsing van de reguliere machtiging en hoe ze de rechtsbescherming zien van de jongere bij een schending van de voorwaarden. Ten slotte is ook gevraagd of ze vervallenverklaringen hebben meegemaakt. De duur van de interviews was gemiddeld een uur, en is op een locatie naar keuze van de respondent gedaan. De interviews zijn opgenomen met een audio-recorder.

Online survey met focusgroep

In een focusgroep is een verkenning gedaan met een aantal respondenten. Voorafgaand aan het groepsgesprek is de respondenten gevraagd om een vragenlijst online in te vullen. De vragenlijst is door middel van Parantion¹⁴ verspreid onder de respondenten. De beantwoording hiervan diende als voedingsbodem voor de discussie die volgde in het groepsgesprek. De bijeenkomst vond plaats op 9 november 2016 in Utrecht. Het doel was om de grootste knelpunten en onduidelijkheden te identificeren ten aanzien van de rol en functie van de gedragswetenschapper maar ook bij het opstellen van de instemmingsverklaring, en tegelijkertijd mogelijke oplossingen of alternatieven te formuleren. Hiermee gaven de deelnemers van de focusgroep een aanvulling op aanbevelingen die voortkwamen uit de individuele interviews.

Respondenten

Interviews

Het doel was om in dit onderzoek 22 respondenten te spreken in een individueel interview; per arrondissement twee gedragswetenschappers. Dit is uiteindelijk niet haalbaar gebleken. Om tot een betrouwbaar beeld te komen is in dit onderzoek gekozen voor een spreiding van de respondenten over de zorggebieden, zoals Jeugdzorg Nederland hanteert.

Uiteindelijk zijn 15 respondenten gevonden die ervaring hadden met het opstellen van een instemmingsverklaring voor een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp. Een deel van de respondenten is werkzaam bij een gecertificeerde instelling (GI). Een aantal werkt zelfstandig, eventueel in combinatie met een functie in loondienst. De spreiding van de gekwalificeerde gedragswetenschappers is geografisch zo breed mogelijk gemaakt (zie bijlage 4, voor de spreiding van de respondenten over de zorggebieden). Eén respondent werkt bij de Raad voor de Kinderbescherming.

Er zijn drie individuele interviews gehouden met kinderrechters. De rechters zijn benaderd via de expertgroep kinderrechters en hebben allen ervaring met de voorwaardelijke machtiging.

¹⁴ Parantion is een online programma, waarmee professioneel enquêtes en vragenlijsten kunnen worden beheerd en uitgezet.

Alle interviews zijn gevoerd aan de hand van een topiclijst. De verkregen bevindingen uit de gesprekken in dit onderzoek worden, gezien de omvang van de groep respondenten, beschrijvend weergegeven.

Online Survey/Focusgroep

Oorspronkelijk hebben vijf mensen zich opgegeven voor de focusgroep. Twee respondenten hebben zich afgemeld, waardoor de focusgroep uiteindelijk uit slechts drie respondenten bestond. Eén van de respondenten heeft ook meegewerkt aan een interview. Alle respondenten zijn werkzaam voor een gecertificeerde instelling. De standplaats van de respondenten betrof tweemaal in de Randstad en één in het zuiden van Nederland. Alle respondenten hadden meer dan vijf jaar ervaring met het opstellen van instemmingsverklaringen bij een verzoek tot afgifte van een reguliere machtiging en (sinds anderhalf jaar) ook met instemmingsverklaringen bij een verzoek om een voorwaardelijke machtiging.

Analyseplan

Interviews

Twee onderzoekers hebben elk drie interviews *at random* uitgekozen om verbatim uit te werken. De interviews zijn geanonimiseerd. De zes verbatim uitwerkingen zijn door de twee onderzoekers, onafhankelijk van elkaar, open en axiaal gecodeerd. Open coderen bestaat uit het markeren van fragmenten uit de interviews en het labelen van die fragmenten met een naam (code) waaronder ze worden opgeborgen (Boeije, 2005).¹⁵ Daarna zijn de verschillende codes samengevoegd waardoor er nieuwe codes zijn ontstaan (axiaal coderen) die samen ertoe leiden dat iedere code een precieze definitie krijgt, die het mogelijk maakt om tekstfragmenten eenduidig met een code te verbinden op basis van kernwoorden en thema's die voortkwamen uit de onderzoeksvragen. In overleg zijn alle kernwoorden en thema's verwerkt in een "codeboom". De codeboom heeft de basis gevormd voor de thematische analyse van de overige interviews, waarbij aan de hand van de coderingen auditief geregistreerd wordt of bepaalde gespreksonderdelen relevant zijn voor de beantwoording van de onderzoeksvraag. Waar relevant of illustratief zijn citaten uit de interviews gehaald en ondersteunen zij de gevonden resultaten.

De bevindingen uit de interviews zijn woordelijk, naar thema gegroepeerd, beschreven. In de resultaten zijn gevalbeschrijvingen aanwezig die niet herleidbaar of herkenbaar zijn, maar nog steeds een indruk geven van de overeenkomsten dan wel verschillen die bestaan tussen ervaringen van de gekwalificeerde gedragswetenschappers.

Online survey/focusgroep

Ten behoeve van de focusgroep is een online vragenlijst anoniem uitgezet naar de deelnemende respondenten. Deels bevatte de vragenlijst dezelfde topics als in de individuele interviews. Een ander deel betrof gerichte vragen naar mogelijke knelpunten die kunnen worden ervaren bij het opstellen van de instemmingsverklaring. De uitkomsten van de online vragenlijst zijn door de onderzoekers als input gebruikt voor de focusgroep. Na afloop van de focusgroep werd een verslag gemaakt van de discussie die is gevoerd en werden de knelpunten en adviezen in dat verslag opgenomen. Het verslag is ter validering naar de betrokken focusgroep deelnemers gestuurd. Hierna zijn de resultaten uit de focusgroep in het onderzoek verwerkt.

¹⁵ Boeije, H. (2005). Analyseren in kwalitatief onderzoek. Amsterdam: Boom, p. 85.

Beperkingen

Het zoeken naar respondenten kende diverse uitdagingen. Er is geen eenduidig overzicht beschikbaar van gekwalificeerde gedragswetenschappers die instemmingsverklaringen opstellen. Daarnaast is, omdat de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp relatief kort bestaat, onduidelijk welke gekwalificeerde gedragswetenschapper wel en welke niet reeds een instemmingsverklaring voor een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp heeft opgesteld. We hebben daarom met behulp van de sneeuwbalmethode zo lang mogelijk mensen proberen te interesseren in deelname. Via de sneeuwbalmethode is het gelukt een moeilijk te traceren steekproef te vinden van onafhankelijke gekwalificeerde gedragswetenschappers die enige ervaring hadden met het opstellen van een instemmingsverklaring ten behoeve van een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp. Een nadeel van deze sneeuwbalmethode is dat het moeilijk is te bepalen of dit een representatieve weerspiegeling van de populatie heeft opgeleverd.

Uiteindelijk heeft dit, gezien het korte tijdsbestek van dit onderzoek, geleid tot 15 respondenten, in plaats van 22 respondenten, verdeeld over vijf zorggebieden. Daarnaast is aanvullende informatie verkregen door interviews met enkele rechters, en door de inbreng vanuit een focusgroep. In totaal hebben we met alle gebruikte methoden 17 gedragswetenschappers gesproken die direct betrokken waren bij het opstellen van een instemmingsverklaring voor de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp.

In eerste instantie was het de bedoeling om de focusgroep twee keer bij elkaar te laten komen, maar dit is bijgesteld vanwege het beperkte aantal mensen dat deelnam. Gedragswetenschappers die niet wilden meewerken aan het onderzoek gaven diverse redenen op. Naast het feit dat ze geen tijd hadden om deel te nemen aan de focusgroep, benoemde men ook dat men geen ervaring had met de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp.

De resultaten uit dit onderzoek zijn indicatief en kunnen niet worden gegeneraliseerd. De voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp is een relatief nieuwe maatregel en de toepassing van de maatregel lijkt nog niet zo wijd verspreid. Tegelijkertijd is wel getracht een geografische spreiding van respondenten aan te houden om daarmee verschillen tussen zorggebieden eventueel te kunnen signaleren. De kleinschaligheid heeft er toe geleid dat we diepgaand verkennend onderzoek konden doen, binnen een kort tijdsbestek over een complex onderwerp. Er wordt inzicht gegeven in de beleving van de onafhankelijke gekwalificeerde gedragswetenschapper en de wijze waarop hij zijn taak uitvoert als hij al dan niet een instemmingsverklaring afgeeft bij een verzoek om afgifte van een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp.

4. Resultaten

Cijfers

Hoe vaak is sinds de invoering in januari 2015 tot juli 2016 een voorwaardelijke machtiging verzocht en afgegeven, uitgesplitst naar: een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp ter voorkoming van plaatsing in een gesloten opvang en een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp als vervolg op een eerdere gesloten plaatsing?

Alvorens in te gaan op de rol van de gekwalificeerde gedragswetenschapper in het proces van afgifte van een instemmingsverklaring bij de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp hebben we een inventarisatie gedaan van het aantal voorwaardelijke machtigingen dat is gevraagd en/of verleend in de periode januari 2015 tot juli 2016. Via Jeugdzorg Nederland zijn alle gecertificeerde Instellingen (hierna: GI's) en plaatsingscoördinatoren benaderd. Uit de inventarisatie bleek dat sterke verschillen bestaan in de wijze van registreren van de gegevens. Eén GI gaf aan niet op dit detailniveau de aantallen te registreren. De andere GI's en plaatsingscoördinatoren konden in meer of mindere mate een overzicht bieden van het aantal voorwaardelijke machtigingen gesloten jeugdhulp.

De vraag of het verzoek tot een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp betrekking had op een jongere die reeds gesloten geplaatst zat of niet, kon redelijk worden beantwoord. Ten aanzien van het daadwerkelijk afgeven van een voorwaardelijke machtiging door de rechter bestond niet altijd duidelijkheid. De vraag of de GI's zicht hadden op het aantal beroepszaken werd veelal met een vraagteken of negatief beantwoord.

Aan de hand van de resultaten van de GI's en de plaatsingscoördinatoren zijn de cijfers vergeleken met het Toeleidingssysteem (TLS) van Jeugdzorg Nederland. De cijfers van de GI's /plaatsingscoördinatoren uit dit onderzoek zijn daarbij zodanig gegroepeerd dat ze overeenkomen met de zorggebieden die bij Jeugdzorg Nederland worden gehanteerd.

Over de periode januari 2015 tot juli 2016 zijn zowel in ons onderzoek als volgens het TLS respectievelijk ongeveer 80 tot een kleine 90 verzoeken gedaan voor afgifte van een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp. Het daadwerkelijk aantal afgegeven voorwaardelijke machtigingen is op grond van de cijfers die we verkregen vanuit de GI's aanzienlijk lager (ongeveer 50) dan de cijfers uit het TLS (ongeveer 70).

Mogelijke verklaringen voor de verschillen tussen de cijfers van dit onderzoek en het TLS zouden kunnen zijn dat verschillende interpretaties bestaan over wanneer een verzoek een verzoek is (een verzoek opstellen; of het hebben van een instemmingsverklaring, maar ook ingetrokken verzoeken kunnen zijn geteld als verzoek) en wanneer een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp wordt geteld als verleend (als de onafhankelijk gedragswetenschapper een instemmingsverklaring afgeeft; of als de rechter akkoord gaat met het verzoek aan de hand van de instemmingsverklaring). Mede vanuit dit perspectief lijkt een betrouwbare beschrijving van het aantal voorwaardelijke machtigingen dat in de periode januari 2015 tot juli 2016 is verzocht en verleend niet mogelijk en vormen de genoemde aantallen slechts een indicatie.

Het TLS houdt geen overzicht bij of de voorwaardelijke machtiging het mogelijk maakt dat de jongere gesloten kan worden geplaatst als hij de voorwaarden niet nakomt of dat het een jongere betreft die vanuit een gesloten plaatsing een vervolgttraject aangaat onder voorwaarden. In dit onderzoek is getracht dit wel te inventariseren bij de GI's/plaatsingscoördinatoren. Circa 50 verzoeken betroffen een verzoek tot afgifte van een voorwaardelijke machtiging gesloten plaatsing na een eerder verblijf in de gesloten opvang. Ruim 20 verzoeken betroffen *een jongere die binnen een open setting verbleef en daar kon blijven binnen de voorwaarden van de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp.*

Het valt op dat in 2015 in de zorggebieden Noord West en Zuid West en Zuid de meeste verzoeken tot afgifte van een machtiging voor gesloten plaatsing zijn gedaan.¹⁶ Wanneer dit wordt vergeleken met de aantallen voor de voorwaardelijke machtiging dan kan met uitzondering van zorggebied Zuid hetzelfde patroon worden herkend.

Interviews

De beleving van de rol van de onafhankelijke gekwalificeerde gedragswetenschappers en de ervaring met de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp is onderzocht aan de hand van interviews. De resultaten worden hieronder per deelvraag behandeld.

Wat is de rol en omvang van de toetsing door de gekwalificeerde gedragswetenschapper bij het afgeven van de instemmingsverklaring bij een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp en meer specifiek, hoe wordt omgegaan met het beoordelen van de voorwaarden daarbij?

Rol gekwalificeerde gedragswetenschapper bij de beoordeling

Nagenoeg alle respondenten gaven aan dat zij hun rol zien als onafhankelijk ten opzichte van alle partijen die betrokken zijn bij de aanvraag van een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp. Daarnaast gaven ze bijna allemaal aan dat zij, gegeven de informatie die zij ontvangen van de verzoeker en het gesprek dat zij hebben met de jongere, zich vrij voelen om ongevraagd hun visie of advies te geven aangaande de verdere hulpverlening. Enkele gedragswetenschappers adviseerden in bepaalde casussen aanvullende diagnostiek te verrichten, de anamnese uit te breiden of aanvullende behandelingen te overwegen. Sommige gekwalificeerde gedragswetenschappers gaven aan de behoefte te hebben om een eigen inbreng te doen waarbij ze proberen niet op de hulpverlenersstoel te gaan zitten, maar zich te houden aan hun toetsende rol.

Als gevraagd wordt waarom ze aanvullend advies geven, bleek dat de gedragswetenschappers zich daarbij vooral beroepen op hun beroepsethische verplichting om verkregen informatie of zaken die hen opvallen, te delen met collega's in het belang van de jongere. Een enkeling gaf hierbij aan soms dicht bij het hulpverleningsproces te komen. De meeste gedragswetenschappers gaven aan dat zij geen grote invloed hebben ervaren op het hulpverleningsproces ook al geven ze aanvullend advies. Bij het beoordelen van het verzoek met bijbehorende voorwaarden speelt volgens een aantal gedragswetenschappers een mogelijke invloed van de toetsende gedragswetenschapper op het hulpverleningstraject.

Ook werd opgemerkt dat het niet instemmen met het verzoek lang niet altijd even goed is voor de jongere. Daarmee wordt een beroep gedaan op de beroepsethiek van de gekwalificeerde gedragswetenschapper, zoals onderstaand citaat illustreert:

“Ik ben heel pragmatisch en denk van die jongere heeft hulp nodig. Je kunt heel streng zijn, wat wij in vooral het begin deden van, de spullen zijn niet goed aangeleverd en je hebt geen voorwaarden dus ik heb geen criteria om een instemming af te geven en geef het dan niet af. Dat kun je eigenlijk niet maken, want je doet uiteindelijk die jongere te kort. Want je zag wel hij heeft het wel heel hard nodig.” (OG6)

16

<http://jeugd zorg plus.jeugd zorg nederland.nl/UserFiles/Toe leiding systeem/Factsheet%20plaatsingsgegevens%20Jeugd zorg Plus%202015%20tov%202014%20en%202013%20def.pdf>

In sommige gevallen spraken de gedragswetenschappers over de wijze waarop het mogelijk schenden van de voorwaarden wordt beoordeeld. Het onafhankelijk beoordelen van een schending zou moeizaam kunnen zijn voor een intern betrokken gedragswetenschapper. Onderstaand citaat illustreert bovenstaande:

"Ik denk dat het goed is dat dit soort grote maatregelen onafhankelijk worden getoetst en ik weet niet hoe onafhankelijk je nog bent als je een half jaar bij de hulpverleningsplanning betrokken zou zijn en ook gewoon te maken hebt met alle andere invloeden die spelen binnen een gesloten setting..." (OG2)

De meeste respondenten gaven aan dat het veel werk is om de voorwaardelijke machtiging procedureel succesvol te laten zijn. Alle partijen dienen daarbij "in dezelfde stand" te staan om de hulpverlening voor de jongere zo goed mogelijk voor elkaar te hebben.

Uit de gesprekken bleek dat de gedragswetenschappers het soms ook tot hun verantwoordelijkheid rekenen om de keten, de plannen en context van de jongere goed in kaart te brengen alvorens tot een instemmingsverklaring te komen. Naast het gesprek met de jongere worden daartoe meerdere bronnen aangewend om een goed onderbouwde instemmingsverklaring te kunnen komen:

"Waar wij voor werken daar wordt de toets vrij uitgebreid gedaan, ook omdat je daar nogal een verantwoording voor hebt. Dus als ik maar voldoende aangeleverd krijg en het is up to date van alle partijen, dan kan ik er wat over zeggen. Alles check ik vanuit de schriftelijke informatie. En als ik informatie mis, dan bel ik daar achteraan." (OG8)

Enkele gedragswetenschappers spraken hierbij specifiek over de bereidheid en de motivatie van de ouders om dit traject met hun kind aan te gaan. In dat kader werden de ouders ook als informatiebron gezien voor het besluit om al dan niet een instemmingsverklaring af te geven. Dit blijkt onder meer uit het volgende citaat:

"Het is namelijk zo dat elke civiele handeling die wordt verricht, in diagnostisch opzicht moet je je houden aan de regelingen van de beroepsgroep. En dat betekent dat je toestemming moet hebben, in principe van ouders, voor elke handeling." ... "Dus ik kan zo drie vier voorbeelden geven dat ik kan zeggen, phew, gelukkig heb ik de ouders vooraf geïnformeerd, en toestemming gevraagd punt 1 en ook naderhand daar ook info gevraagd. Om het toestandsbeeld nader toe te lichten. Want zeker bij een voorwaardelijke machtiging heb je het steunende systeem van de ouders nodig om dat te kunnen onderbouwen. Nou ja, dat je kunt volstaan met een voorwaardelijke machtiging. Dus ik ben ondertussen zo overtuigd geraakt van de noodzaak van het toch inschakelen van het gezinssysteem, of in ieder geval te betrekken bij een verklaring..." (OG11...)

Sommige gedragswetenschappers gaven aan bijna altijd tot een instemmingsverklaring te komen, terwijl anderen ook wel eens geen instemmingsverklaring afgeven. Eén gedragswetenschapper liet weten dat zij een instemmingsverklaring niet afgeeft als zij bemerkt dat ouders niet de bereidheid of de motivatie tonen om actief mee te werken aan een hulpverleningsplan bij een voorwaardelijke machtiging. Tegelijkertijd werd ook aangegeven door een aantal gedragswetenschappers dat het niet afgeven van een instemmingsverklaring nadelig kan zijn voor de toestand waarin de jongere zich op dat moment bevindt.

Omvang toets

Er bestaat redelijke consensus over de aanpak. Dat blijkt als aan de gedragswetenschappers wordt gevraagd wat zij precies doen om tot een beoordeling te komen en de instemmingsverklaring op te stellen. Alle respondenten haalden aan dat ze het dossier van de jongere analyseren inclusief alle diagnostiek die mogelijk is verricht. Ook gaven de gedragswetenschappers aan het hulpverleningsplan en de daarin opgenomen voorwaarden te bestuderen zodat ze tot een goede beoordeling komen om een instemmingsverklaring voor een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp al dan niet af te geven.

“Ik loop scholing na, vrienden, medicatie, middelengebruik. Seksuele ontwikkeling zal ik goed doorvragen, zeker als er sprake is van loverboyproblematiek. Dan de visie op de ouders, visie zelfbeeld, wat ze van zichzelf weten en toekomst perspectief. Dan zijn zo een paar topics die ik dan afloop. Middelengebruik, medicatie vind ik heel belangrijk.” (OG11...)

De meerderheid van de gedragswetenschappers gaf aan dat sec spreken van de jongeren en het doornemen van het dossier, inclusief het hulpverleningsplan, regelmatig onvoldoende informatie opleverde om tot een goede beoordeling te komen. De gedragswetenschappers handelden verschillend zodra er onvolledige informatie is om tot een instemmingsverklaring te kunnen komen. Bij een onvolledig beeld van de jongere, door een gebrekkig, gedateerd of procedureel onjuist (missende handtekening) dossier, gaf een aantal gedragswetenschappers aan, de opdracht terug te geven. Veelal vragen zij de verzoeker om de resterende benodigde informatie aan te leveren. Een aantal andere gedragswetenschappers gaf aan in sommige gevallen zelf op zoek te gaan naar aanvullende informatie door de omgeving van de jongere te benaderen (school, ouders, hulpverlener). Dit gebeurde in sommige gevallen ook als bleek dat de informatie uit het dossier en het gesprek met de jongere van elkaar verschillen. Daarentegen gaf een enkele gedragswetenschapper aan dat ouders vaak al betrokken zijn bij het aangaan van het traject en extra informatie in dat kader vaak ook niet nodig hoeft te zijn voor de beoordeling.

De meeste gedragswetenschappers maken gebruik van een checklist, al dan niet door hen zelf opgesteld of door de accommodatie of door een beroepsvereniging. Naast het analyseren van de aangeboden hulpbronnen en het gesprek met de jongere wordt door een aantal gedragswetenschappers aangegeven dat ook hun eigen expertise belangrijk is om tot een goede beoordeling te komen. De meeste gedragswetenschappers lieten ook weten waarde te hechten aan het klinisch oordeel dat zij vormen in de gesprekken met de jongeren, in combinatie met de informatie uit het dossier, dat kan worden geïllustreerd met dit citaat:

“Ik zet er altijd in wat mijn indruk is. Hoe de jongere op mij over komt. Soms komen er dingen naar boven met betrekking tot het verstandelijk niveau van jongere en dan moet je daar naar kijken. Of geef ik aan dat het moeite loont om daar en daar eens naar te kijken. Ik ben ontzettend huiverig om bijvoorbeeld iets los te laten over bijvoorbeeld autistische trekjes want dat is mijn taak niet. Maar sommige dingen moeten wel onder de aandacht komen. En dat het onvolledig is als je het niet noemt.” (OG3)

Een enkele gedragswetenschapper gaf aan dat hun klinisch oordeel veel minder aan de orde komt omdat het contact met de jongere daarvoor te kort is.

Op de vraag of de gedragswetenschappers verschil zien in hun rol wanneer het gaat om een instemmingsverklaring bij een verzoek voor de afgifte van een reguliere gesloten machtiging of bij een verzoek voor de afgifte van een voorwaardelijke machtiging, geeft de meerderheid aan dat het verschil niet zo groot is. Beide soorten machtigingen worden gezien als een

daadwerkelijk verzoek tot gesloten plaatsing, al is één van de machtigingen voorwaardelijk. Ze geven daarbij aan niet alleen “sec met voorwaarden in te stemmen” maar het gehele plaatje betreffende een jongere in kaart te brengen en te toetsen of een gesloten plaatsing gerechtvaardigd is.

Hoe waarderen gekwalificeerde gedragswetenschappers de ontwikkelingspsychologische en pedagogische inzet van de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp?

Perspectief op de voorwaarden

Tijdens de interviews is gesproken over de voorwaarden die aan de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp zijn verbonden. Meerdere gedragswetenschappers gaven aan dat de formulering van de voorwaarden bij de start van deze maatregel in januari 2015 minder goed was en dat de voorwaarden te algemeen geformuleerd werden. Na verloop van tijd verbeterden de formulering van de voorwaarden. Daarbij wordt opgemerkt dat verschil bestaat in wie de voorwaarden samen met de jongere opstelt: ambulante hulpverlening of gesloten jeugdhulpaanbieder. Een enkeling liet weten de voorwaarden deels ter plekke op te stellen samen met een jongere, als deze nog niet of onvoldoende aanwezig zijn in het hulpverleningsplan. Dit werd dan weer besproken met de verzoeker van de voorwaardelijke machtiging.

De meeste gedragswetenschappers lieten in het gesprek expliciet weten dat ze de voorwaarden beoordelen op haalbaarheid. Daarbij gaven ze aan dat voorwaarden verbonden moeten zijn aan het hulpverleningsplan en dat de beste voorwaarden voortkomen uit situaties waarin hulpverleners al langere tijd met een jongere bezig zijn en samen met de jongere het hulpverleningsplan schrijven. Recente informatie behorend bij het hulpverleningsplan is cruciaal voor de beoordeling door de gedragswetenschapper van het verzoek ten behoeve van een instemmingsverklaring.

In de gesprekken hadden de gedragswetenschappers een duidelijke mening hoe voorwaarden moeten worden omschreven, wil het bijdragen aan een succesvolle begeleiding van een jongere op basis van een voorwaardelijke machtiging. Een meerderheid van de respondenten merkte op dat voorwaarden voldoende concreet moeten worden omschreven zodat een jongere exact weet wat er van hem of haar wordt verwacht. In lijn hiermee wordt ook genoemd dat goede voorwaarden vaak een SMART formulering kennen en zich zouden moeten richten op het gedrag.

“de jongere moet denk ik ook betrokken zijn bij het maken van de voorwaarden, dat het ook in hun taal is en dat ze dan ook goed meedenken over wat ze dan moeten doen...” (OG2)

Meerdere gedragswetenschappers gaven aan dat voorwaarden positief zouden moeten worden geformuleerd in plaats van negatief. Een aantal gedragswetenschappers merkte op dat voorwaarden gestoeld op negatieve formuleringen (“je mag niet dit...”) minder werkzaam zijn. Een enkeling voegde daar aan toe dat voorwaarden wel een afname in ongewenst gedrag kunnen omvatten. Hierbij werd de vraag gesteld hoe om te gaan met het schenden van voorwaarden als het gaat om het vertonen of juist niet vertonen van gedrag. Welke bandbreedte houdt je daarbij aan bij een jongere? Is het na een keer schenden van de afspraak of na drie keer?

“Het moet wel echt om gedrag gaan wat je niet meer laat zien en vooral ook gedrag wat je wel moet laten zien. En ik denk dat het verstandig zou zijn als ook in de voorwaarden of in ieder geval in het plan helder is naar wie je kunt, of wie jou helpt op het moment dat...(OG2)

Een aantal respondenten liet weten dat niet elke schending van de voorwaarden zou moeten worden gezien als mislukking. Als de bus vertraging heeft en de jongere kan zich daardoor niet aan de voorwaarden houden om op tijd in de accommodatie te zijn, dan kan je je afvragen in hoeverre de voorwaarden dan concreet en helder genoeg zijn opgesteld. Het gaat hierbij om het geven van een eerlijke kans en de formulering in termen van haalbaarheid. Eén respondent noemt daarbij dat het belangrijk is dat de jongere een contactpersoon heeft waarmee hij of zij kan overleggen zodra een voorwaarde dreigt te worden geschonden.

Meerdere gedragswetenschappers gaven aan dat de voorwaarden voor de jongere duidelijk moeten worden omschreven, een enkeling noemt zelfs in zijn taal. Jongeren dienen dan ook volgens meerdere gedragswetenschappers actief te worden betrokken bij het opstellen van de voorwaarden, zodat voor hen duidelijk is wat de consequenties kunnen zijn als zij zich niet aan de voorwaarden houden. Eén gedragswetenschapper benoemde dat de voorwaarden, zoals zij ze tegenkomt, voor jongeren hele normale dingen zijn. Ze dienen dan ook niet geformuleerd te zijn als buitensporige verwachtingen, maar juist heel werkbaar te zijn.

Tevens kwam uit de gesprekken met de respondenten naar voren dat de voorwaarden die worden opgesteld per zorggebied verschillen. Ter illustratie zijn twee voorbeelden van gestelde voorwaarden uit de jurisprudentie toegevoegd:

ECLI:NL:RBGEL:2015:1728	ECLI:NL:RBNHO:2015:5178
<ul style="list-style-type: none"> • [naam minderjarige] woont en participeert binnen het gezinsleven van zijn opvoedouders. Elke dag krijgt hij feedback over wat hij goed heeft gedaan die dag en wat hij beter kan doen. Hij krijgt een puntenkaart aan het einde van de dag. Voor de punten die hij verdient heeft kan hij privileges ‘kopen’. Privileges, waaronder ook de activiteiten die hij kan ondernemen, worden kwalitatief beter naarmate hij positieve vorderingen maakt. Op Niveau 1 van het programma geldt dat [naam minderjarige] nergens is zonder het toezicht van volwassenen die deel uit maken van de behandeling (opvoedouders, trainers, onderwijzend personeel, werkgever). Niveau 1 duurt over het algemeen drie weken afhankelijk van of hij het minimaal te behalen punten per dag haalt. Tijdens Niveau 2 en 3 van het programma heeft het niet behalen van het minimaal aantal punten per dag een zogeheten Niveau 1 dag als consequentie, tijdens welke dag alle privileges worden ingetrokken. • [naam minderjarige] participeert in de sessies met de gedragstrainer en vaardigheidsbegeleider. • Tijdens de behandeling is [naam minderjarige] op de plek en met mensen die vooraf met de 	<ul style="list-style-type: none"> • [jeugdige] gaat naar school; • [jeugdige] houdt zich aan de wet en komt niet in aanraking met politie en justitie; • [jeugdige] gaat naar de gesprekken met zijn begeleiders; • [jeugdige] volgt behandeling gericht op zijn impulsiviteit; • [jeugdige] houdt zich aan de afspraken die hij maakt met zijn ouders en verblijft op plekken die voor ouders inzichtelijk zijn. Ouders en [jeugdige] worden begeleid door een ambulante begeleider, om zich te houden aan elkaars afspraken en hierover in gesprek te blijven.

<p>programmasupervisor zijn afgestemd en waar hij toestemming voor heeft. Dit geldt tevens voor de spullen die hij in zijn bezit heeft. [naam minderjarige] heeft hier vooraf toestemming voor nodig van de programmasupervisor.</p> <ul style="list-style-type: none">• Tijdens de behandeling is de toegang tot internet, mobiel telefoonverkeer en omgang met vrienden gemonitord en onder toezicht. Zijn privileges en vrijheden zullen uitgebreid worden afhankelijk van de ontwikkeling van [naam minderjarige] en de mate waarop hij daar verantwoord mee kan omgaan.• Wanneer [naam minderjarige] terugkomt in het opvoedgezin vanuit een situatie zonder toezicht worden zijn jas en tas gecontroleerd. De spullen die hij bij zich heeft waar hij geen toestemming voor heeft worden door de opvoedouders in opdracht van het programma ingenomen. Ook zullen opvoedouders na instructie van de programmasupervisor regelmatig de kamer van [naam minderjarige] controleren.• [naam minderjarige] volgt een onderwijsprogramma en gaat vanaf Niveau 2 zelfstandig op en neer naar school waarbij hij zich aan een lesrooster houdt, een schoolkaart meeneemt en laat invullen en zich aan tijdsafspraken houdt. Het zelfstandig reizen is een privilege. Op Niveau 1 dagen mag hij niet zelfstandig reizen.• Indien hij werk heeft gelden dezelfde afspraken, hij neemt een werkkaart mee en laat deze invullen, hij reist zelfstandig vanaf Niveau 2 en houdt zich aan de gemaakte afspraken.”	
--	--

Perspectief op de ontwikkeling van de jongere bij een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp

De voorwaardelijke machtiging werd door vrijwel alle gedragswetenschappers als een zwaar instrument gezien. Het is voor hen nog steeds een verzoek om vrijheidsbeneming, waarbij het stellen van voorwaarden dit voorkomt. Uit de gesprekken bleek dat de gedragswetenschapper een goed beeld moet hebben van de jongere om over te kunnen gaan tot het opstellen van een instemmingsverklaring. De gedragswetenschappers zijn verdeeld over de invloed van de voorwaardelijke machtiging op de ontwikkeling van de jongere en de wijze waarop een voorwaardelijke machtiging pedagogische invloed heeft. Een aantal gedragswetenschappers is van mening dat de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp van aanvullende waarde kan zijn voor de jongere. Dat illustreert het volgende citaat:

"Ze vinden het vaak zelf een soort brevet van vermogen." (OG13)

Daarbij refereert de respondent aan een voorwaardelijke machtiging die wordt opgelegd bij jongeren die een vervolgtraject krijgen na een gesloten plaatsing.

Het is noodzakelijk dat alle partijen goede afspraken met elkaar maken en daarbij tot een samenhangend plan komen. Echter uit de praktijk blijkt:

“Ik denk dat ook nog niet zo goed lukt, dat zal ook wisselend zijn hoor maar, maar ik heb ook nog niet zo goed gezien dat het de gesloten jeugdzorginstelling lukt om ook daadwerkelijk actief een rol te vervullen bij de hulpverleningsplanning. Ik zie wel dat er soms dan overleggen zijn, bijvoorbeeld eens in de zoveel weken om het te volgen...” (OG2)

Uit de gesprekken bleek dat de meeste gedragswetenschappers de voorwaardelijke machtiging niet voor elke jongere geschikt achten. Een respondent zegt hierover:

“Want als je het bij zwakbegaafde jongeren doet, of een heel erg getraumatiseerde jongere, kortom iemand die heel impulsief denkt...dan gaat het niet. Dan weet je ook dat hij niet zoveel verder kijkt dan z'n neus lang is en dan heeft het instellen van voorwaarden niet zoveel zin. Dus dat ging dan ook na korte verloop van tijd niet goed. Maar ja, dat heeft gewoon te maken met de capaciteiten van zo'n jongere.”(OG6)

Meerdere respondenten gaven aan dat een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp minder geschikt lijkt bij jongeren die in mindere mate of niet kunnen overzien wat de consequenties zijn van hun gedrag. In relatie tot een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp wordt het opleggen van voorwaarden dan als moeilijk haalbaar gezien.

De voorwaardelijke machtiging is in hun ogen vaak wel geschikt voor jongeren met (forse) gedragsproblematiek, die ook de bereidheid en motivatie hebben om te werken naar een situatie in een open setting. Een andere complicerende factor die werd genoemd is middelenmisbruik en loverboy problematiek. De meeste gedragswetenschappers geven aan dat de voorwaardelijke machtiging vanuit een gesloten accommodatie de jongere de mogelijkheid geeft om zelf weer de regie te ontwikkelen over zijn gedrag en dat dit instrument hier een vangnet biedt voor als het fout gaat. Hierbij werd aangegeven dat het expliciet een opvoedingsmaatregel betreft waarbij de begrenzing van vrijheid wordt teruggeschroefd. De jongere leert omgaan met regels en grenzen. De jongere krijgt de kans successen te boeken in een vrijere setting.

Alternatieven voor de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp

Uit de gesprekken kwam naar voren dat meerdere gedragswetenschappers zich afvroegen of de voorwaardelijke machtiging een meerwaarde heeft ten opzichte van de reguliere machtiging. Als een jongere (nog) niet gesloten wordt opgevangen kan een jongere specifieke schriftelijke aanwijzingen krijgen van de gecertificeerde instelling. Bij jongeren die gesloten geplaatst zijn door middel van een reguliere machtiging bestaat de mogelijkheid om te schorsen onder voorwaarden.

“....Je moet voorwaarden opstellen voor een schriftelijke aanwijzing. Het moment dat een jongere zich er niet aan houdt, kan je zeggen, ok je houdt je er niet aan. Je gaat gesloten. Heb je helemaal geen voorwaardelijke machtiging voor nodig. Dus dat kan je op de voorkant doen. Dat kan bij een vrijwillig kader niet, alleen bij een OTS kader kan dat....” (OG4)

Meerdere gedragswetenschappers lieten weten dat een voorwaardelijke machtiging voor een jongere die gesloten opgevangen wordt eenvoudiger is omdat het dan gemakkelijker is om de betrokken partijen om de tafel te krijgen. Daarnaast zou het door de jongere sneller kunnen worden gezien als een kans en niet zozeer als een straf. Dit in tegenstelling tot een voorwaardelijke machtiging voor een jongere in een open accommodatie. Hierbij lieten meerdere gedragswetenschappers weten dat dit eerder zou kunnen overkomen als een straf, als een stok achter de deur. Eén gedragswetenschapper gaf aan niet te geloven in de werking van een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp vanuit een open setting.

Een andere gedragswetenschapper gaf aan dat wanneer de voorwaardelijke machtiging op de juiste manier aan de jongere wordt uitgelegd het een manier kan zijn om de jongere uit de gesloten accommodatie te houden. Dat het alleen wordt gebruikt als een ultimatum remedium:

“En dan nog een ander meisje die zat ook in een open jeugdzorg accommodatie. Ja, die heb ik dan nog gesproken in verband met een voorwaardelijke machtiging en nog een keer daarna. Nou kennelijk heeft dat meisje ook eieren voor haar geld gekozen en is ze niet in de gesloten jeugdzorg terecht gekomen... Nou ja je ziet hier dat het in deze situatie in ieder geval gewerkt heeft. Want dat meisje was anders in gesloten jeugdhulp terecht gekomen.”(OG9).

Resultaten interviews Raad voor de kindbescherming en Kinderrechters

Uit het interview met een gedragsdeskundige van de Raad kwam naar voren dat er binnen de Raad bijna geen gebruik wordt gemaakt van de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp. De respondent gaf aan dat de maatregel oorspronkelijk bedoeld is als een trajectmaatregel en dat de Raad bij dit proces niet of nauwelijks betrokken is. De Raad zou de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp bij het raadsonderzoek naar een ondertoezichtstelling met uithuisplaatsing kunnen aanvragen bij de rechter. Echter, de respondent gaf aan dat de Raad minder snel de voorwaardelijke machtiging zal verzoeken omdat de jongere dan nog een onbekende is bij de betrokken gesloten accommodatie.

Om de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp vanuit een juridische kant te kunnen bekijken zijn interviews gehouden met drie kinderrechters die allen ervaring hebben met het toewijzen van de voorwaardelijke machtiging. Hieruit kwamen verschillende thema's naar voren die afzonderlijk worden besproken.

Algemene werking en gebruik voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp

Uit de interviews kwam naar voren dat de wijze waarop de zitting plaatsvindt, verschilt per arrondissement. In arrondissement Noord-Nederland vinden zittingen plaats op locatie, in Midden Nederland op de rechtbank zelf en in Oost Nederland zowel op locatie als op de rechtbank. Een voordeel van zitting op locatie wordt geïllustreerd door het volgende citaat:

“Wij hebben goed contact met de jeugd/gezinsbeschermers en met de accommodatie en we krijgen het laatste behandelplan/doelen en de instemmingsverklaringen. Alles loopt heel soepel. Korte lijntjes en dit maakt alles heel makkelijk.” (R1).

Eén rechter gaf aan dat niet alle arrondissementen dit kunnen doen omdat daar het jurisdictie gebied groter is waardoor het praktisch onmogelijk wordt om naar alle locaties te gaan.

De rechters gaven aan dat de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp in hun ogen een middel is om het traject vanuit een gesloten situatie naar een open setting te versnellen. Uit de gesprekken kwam naar voren dat ze enigszins verbaasd waren dat de voorwaardelijke machtiging in de afgelopen anderhalf jaar slechts in tientallen gevallen is uitgesproken. Een reden zou kunnen zijn dat de overgang naar de open setting vaak groot is en dat de gesloten accommodatie beter zou kunnen werken met het geven van extra vrijheden aan de jongeren.

Op de vraag hoe de werking van de maatregel zou moeten worden gezien vanuit een open setting naar een gesloten setting werd door de rechters gesteld dat ze een dergelijk verzoek nog niet zijn tegengekomen en dat ze dit ook moeilijk vinden omdat de jongere nog een onbekende is voor de gesloten accommodatie. Dit wordt geïllustreerd door het volgende citaat:

"Bij de Bopz is de voorwaardelijke maatregel goed ingeburgerd en heeft de accommodatie goed zicht op welke voorwaarden nodig zijn om iemand op het goeie pad te houden en zo had ik het ook verwacht dat het gebruikt zou gaan worden bij de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp" (R2).

Daarnaast gaf een rechter aan dat er soms onduidelijkheid bestaat over de financiering van de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp en dat dit wellicht een reden zou kunnen zijn waardoor er minder gebruik van wordt gemaakt. Tevens volgt uit de interviews dat de problematiek van de jongere de werking van de maatregel in de weg kan zitten. Zoals onderstaand citaat illustreert:

"We hebben hier te maken met jongeren met acute problematiek en daar moet soms acuut op worden gehandeld." (R1).

Het juridische versus het praktische aspect van de maatregel

Wanneer een jongere een voorwaarde overtreedt, beslist de medewerker van de jeugdhulpaanbieder van de gesloten accommodatie of de voorwaarde daadwerkelijk geschonden is en of de jongere zal moeten worden (terug)geplaatst in een gesloten accommodatie. Wanneer de jongere het hier niet mee eens is, kan er een vervallenverklaring van de (terug)plaatsing worden aangevraagd bij de rechter. Naar de mening van de rechters zorgt dit voor voldoende rechtsbescherming voor de jongere, omdat de rechter er op dit punt bij betrokken wordt. De schending van de voorwaarde zit in de uitvoering van de maatregel en daar zit de rechter niet.

Daarnaast gaven ze aan dat de schorsing van de reguliere maatregel in de praktijk beter werkt. Een van de rechters vroeg zich af of alle jongeren echt begrijpen wat er gebeurt wanneer een voorwaarde wordt geschonden. Bij het gebruik van de schorsing bij de reguliere machtiging krijgt de jongere nog een kans en komt begrip voor wat de maatregel/voorwaarde echt betekent voor hem. Dit zou misschien ondervangen kunnen worden door de toevoeging van een time out systeem bij schending van de voorwaarde(n) bij de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp.

"Het is voor een rechter heel leuk om te zien hoe je het praktische en juridische kunt combineren. Want het gaat om kinderen en dat staat bij ons als kinderrechters voorop en het gaat om het welbevinden van het kind" (R1).

Resultaten gesprek focusgroep

Wat is nodig volgens de gedragswetenschappers om de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp op een optimale manier in te zetten ten behoeve van de jongere en wat is de rol van de onafhankelijke, gekwalificeerde gedragswetenschapper bij de inzet?

De laatste deelvraag van dit onderzoek betreft de vraag hoe de onafhankelijke gekwalificeerde gedragswetenschappers de toekomst van de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp zien. Deze vraag is beantwoord door een focusgroep. De werkwijze met een focusgroep maakte het mogelijk om met een kleine groep gedragswetenschappers gezamenlijk consensus te bereiken over wat een meer optimale werkwijze zou kunnen zijn bij de afgifte van een instemmingsverklaring bij een verzoek om afgifte van een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp.

Na een korte introductieronde en uitleg over het onderzoek is aan de deelnemers uitgelegd wat het doel van de bijeenkomst was. Voorafgaand aan deze bijeenkomst hadden de deelnemers een online vragenlijst ingevuld, om daarmee informatie aan de onderzoeker te verstrekken over mogelijke overeenkomsten, maar ook verschillen in beleving van de rol van de gedragswetenschapper, de omvang van de toets en perspectieven op de voorwaarden en ontwikkeling van de jongere bij een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp. Alle drie gedragswetenschappers hadden ervaring met het opstellen van een instemmingsverklaring voor de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp.

De deelnemers aan de focusgroep deelden snel na de introductie hun beleving met elkaar over de verschillende facetten die verbonden zijn aan het afgeven van een instemmingsverklaring bij een verzoek tot een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp. Het viel op dat men met veel interesse ook de beleving van de ander aanhoorde en nieuwsgierig was naar de motieven om op een bepaalde wijze te werk te gaan.

De deelnemers zijn bij de start van de discussie geïnformeerd over de agenda van de bijeenkomst. Aan de hand van verkregen informatie uit de online vragenlijst zijn de eerdere deelvragen doorgenomen. Als eerste werd de rol van de gekwalificeerde gedragswetenschapper besproken. De focusgroep werd gevraagd hoe zij hun rol beleefden als gekwalificeerde gedragswetenschapper bij een voorwaardelijke machtiging, en of dit verschilde met een reguliere machtiging. De deelnemers gaven onder meer aan dat zij op beroepsethische gronden (door RFG1 bij validering aangegeven als de zorgvuldigheidseis), het noodzakelijk achten om soms meer informatie te verkrijgen om tot een instemmingsverklaring te komen. Zij gaven hierbij aan niet tot een instemmingsverklaring te kunnen komen als zij niet alle informatie hadden, of niet de juiste informatie beschikbaar was. In de uitvoering worden diverse oplossingen/paden bewandeld. Een pad is het zelf zoeken naar meer informatie door betrokkenen rondom de jongeren te benaderen. Een ander pad is het teruggeven van het verzoek (en daarmee aan te geven geen instemmingsverklaring te kunnen opstellen). Dit bracht het discussiepunt mee in hoeverre de jongere hier baat bij heeft. Tegelijkertijd werd in de focusgroep aangegeven dat aanvullende informatie vanuit de onderzoeker vaak niet lang op zich laat wachten.

De ontbrekende informatie bestond volgens de focusgroep enerzijds uit aanvullingen van ouders, school of hulpverleners. Anderzijds gaven ze ook aan dat de onvolledigheid schuilt in het ontbreken van het behandelingsverloop van een jongere. Vaak komt dit niet naar voren uit het dossier. De focusgroep vond dit wel belangrijk, om daarmee ook een goede en volledige toets te kunnen doen op de voorwaarden (de voorwaarden hebben vaak te maken met de behandeling). Dit gold volgens de focusgroep overigens ook als een instemmingsverklaring wordt gevraagd voor de verlenging van de reguliere machtiging. Ook dan wil je als gekwalificeerde gedragswetenschapper weten waar de behandeling zich op heeft gericht, wat het resultaat tot nu toe is en wat de verlenging nog meer zou moeten opleveren ten aanzien van die behandeling.

De rol die de gekwalificeerde gedragswetenschapper heeft, werd door de deelnemers gezien als enerzijds een toetsende rol, maar anderzijds ook als een adviserende rol naar de kinderrechter. Eén van de respondenten gaf aan (bij validering van het

gespreksverslag) dat zij de rol ziet als een onafhankelijke partij die een beoordeling doet of het noodzakelijk dan wel gewenst is om voor een jongere een voorwaardelijke machtiging af te geven. Tegelijkertijd ziet zij ook een rol voor de gedragswetenschapper weggelegd bij de vraag wat wel gewenst of noodzakelijk zou zijn als niet kan worden ingestemd met het verzoek om een machtiging. Daarbij geven ze soms ook een advies over (aanvullende) voorwaarden die noodzakelijk lijken om gesloten plaatsing te voorkomen. Tegelijkertijd benoemden ze ook dat de rol van beoordelaar of toetsers aanschurkt tegen de rol van hulpverlener, en dat hiervoor moet worden gewaakt. Ditzelfde gold voor het aspect dat in sommige casussen de gunfactor voor een jongere sterk naar voren komt, en dat besef hiervan noodzakelijk is om objectief te kunnen blijven toetsen. De focusgroep hechtte daarom sterk aan intervisie.

Op de vraag hoe het bovenstaande in verhouding staat tot het (ongevraagd) adviseren bij een instemmingsverklaring werd daarin geen belemmering gezien, aangezien dit volgens hen met name een signalerende functie heeft en de suggesties niet bindend zijn. De rechter heeft dan volgens de focusgroep daarentegen wel de mogelijkheid om deze informatie mee te wegen in zijn besluitvorming en eventueel over te dragen bij de zitting. Hiermee werd door de focusgroep een gevoel omschreven dat ze een bijdrage leveren aan de invulling van de voorwaardelijke machtiging.

De focusgroep zag geen echte belemmeringen in het feit dat zij als gedragswetenschapper de instemmingsverklaring opstellen, terwijl een andere medewerker van de gesloten opvang de (naleving van de) voorwaarden beoordeelt. Er werd door de focusgroep wel belang gehecht aan duidelijkheid in het hulpverleningsplan over wie welke voorwaarden gaat controleren en hoe dit wordt afgestemd tussen de opnemende gesloten jeugdhulpaccommodatie, de hulpverlening in de open setting en de jongere. Een tweede toetsing bij schending van de voorwaarden door een onafhankelijke gedragswetenschapper werd door de focusgroep niet als wenselijk beschouwd. De focusgroep gaf aan dat vertrouwen moet bestaan dat toezicht op naleving van de voorwaarden goed wordt ingericht en uitgevoerd.

Ten aanzien van de omvang van de toets gaf de focusgroep aan dat meer wordt gedaan dan een gesprek met de jongere en het analyseren van het dossier. Vaak, en in de regel, worden ouders als hulpbron betrokken om informatie te verkrijgen ten behoeve van de instemmingsverklaring. Soms wordt ook gebruik gemaakt van contactpersonen van school of van groepsleiders/hulpverleners als bron van informatie. Op de vraag of de marginale toets, zoals deze in de handreiking van het NIP en NVO wordt genoemd, tekortschiet om tot een volledig beeld van de jongere te komen, werd wisselend geantwoord. De formulering van “marginaal” komt in de ogen van de focusgroep beperkend over. Het zou in dat kader beter veranderd kunnen worden in een “zorgvuldige” toets. Een marginale toets is paradoxaal vanwege de zwaarte van de interventie die aan de orde is. Een andere onduidelijkheid is dat de wet stelt dat de gedragswetenschapper de jongere “onderzoekt”, maar dat de definitie van “onderzoeken” vrij te interpreteren is en in de regel bij gedragswetenschappers omvangrijker is en kan worden opgevat als een volledige indicatiestelling. Met bovenstaande in ogenschouw genomen beveelt de focusgroep aan om in de toelichting of handreiking te verduidelijken wat met “onderzoeken” wordt bedoeld in deze context.

De focusgroep ziet geen noodzaak om de wet aan te passen. Dit zou het risico kunnen geven dat vrijheden die nu gelden om tot een goede toets te komen, worden beperkt of tot onnodig veel werk leiden. Volgens de focusgroep is de toets die wordt gedaan maatwerk op basis van de beschikbare informatie.

De focusgroep acht het van belang te onderzoeken in hoeverre en zo ja, in welke richting de ontwikkeling van de jongere wordt beïnvloed (psychologisch en pedagogisch) wanneer een voorwaardelijke machtiging wordt uitgesproken. Daartoe is nader onderzoek naar de effecten wenselijk. Hierbij moet worden gelet op het onderscheid tussen jongeren die gesloten worden opgevangen en jongeren die nog in een open setting verblijven. Zo gaf de focusgroep aan dat voor jongeren in een gesloten plaatsing een voorwaardelijke machtiging een kans (positief) kan zijn, terwijl bij een jongere die de voorwaardelijke machtiging voorgesteld krijgt in een open verblijf de machtiging mogelijk dreigend en negatief van aard ervaren kan worden (overigens kunnen juist ook deze jongeren het nog zien als een laatste kans om geslotenheid te voorkomen). De focusgroep gaf aan dat vanuit beide kanten communicatie essentieel is om de voorwaardelijke machtiging als een kans te zien en niet als een voorwaardelijke straf.

Een ander aspect dat volgens de focusgroep op dit moment onvoldoende wordt belicht is de beschrijving van de hulpverleningstrajecten waarin een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp kan worden ingezet. Een jongere kan vanuit een open setting een voorwaardelijke machtiging opgelegd krijgen, maar ook vanuit een gesloten accommodatie. De Jeugdwet maakt hierin geen onderscheid. Er bestaat verdeeldheid over de haalbaarheid van de voorwaardelijke machtiging bij jongeren die in een open setting verblijven en nog niet bekend zijn bij de gesloten accommodatie (onder andere door onvoldoende samenwerking tussen de betrokken accommodaties, dan wel doordat vooraf niet altijd duidelijk is binnen welke voorziening de jongere bij het overschrijden van de voorwaarden geplaatst kan worden). Het beschrijven van de situaties waarin de voorwaardelijke machtiging kan worden ingezet als middel om te voorkomen dat de jongere (langer) gesloten wordt opgevangen zorgt voor gelijke kennis voor de gekwalificeerde gedragswetenschappers en andere betrokkenen over de (on)mogelijkheden van de voorwaardelijke machtiging.

De focusgroep ziet een meerwaarde in de voorwaardelijke machtiging ten opzichte van de andere machtigingen gesloten jeugdhulp, maar ook ten opzichte van de schorsing van de tenuitvoerlegging en de schriftelijke aanwijzing. De voordelen van de voorwaardelijk machtiging zitten met name in het feit dat de jongere geacht wordt zelf de regie op te pakken, en dat daarbij een goed vangnet wordt gecreëerd van hulpverlening en aanspreekpunten.

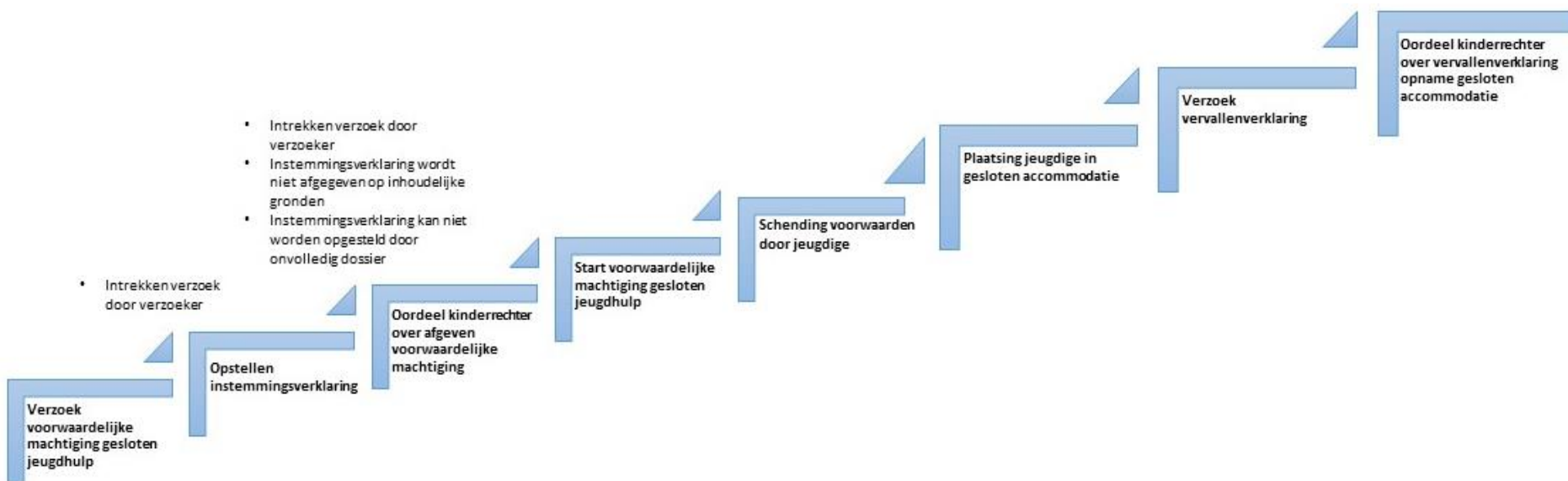

5. Conclusie

In dit rapport is een verkennend en kwalitatief onderzoek naar de rol en de functie van de onafhankelijke gekwalificeerde gedragswetenschapper beschreven bij een verzoek tot afgifte van de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp. Allereerst hebben wij inzicht proberen te geven in de omvang van het aantal verzoeken en daadwerkelijk afgegeven voorwaardelijke machtigingen gesloten jeugdhulp. Verder heeft dit onderzoek zich gericht op de rol van de gedragswetenschapper, de omvang van de toets die verbonden is aan het opstellen van de instemmingsverklaring, het perspectief dat de gedragswetenschapper heeft op de voorwaarden en de toets die daarop moet volgen. Ten slotte is onderzocht hoe de gedragswetenschapper denkt over de invloed van de voorwaardelijke machtiging op de ontwikkeling van de jongere. Voor het onderzoek hebben we individuele gesprekken gevoerd met een groep onafhankelijke gekwalificeerde gedragswetenschappers en kinderrechters. Ook hebben we een groeps gesprek gevoerd met gekwalificeerde gedragswetenschappers (gedeeltelijk andere personen dan in de individuele gesprekken) om in kaart te brengen wat gewijzigd zou kunnen worden aan de huidige werkwijze bij het opstellen van de instemmingsverklaring bij een verzoek om afgifte van een voorwaardelijke machtiging. Nog niet eerder is een dergelijk onderzoek uitgevoerd waarbij de beleving en ervaring van de gekwalificeerde gedragswetenschappers centraal staat.

Cijfers

Uit het onderzoek is gebleken dat geen betrouwbaar antwoord kan worden gegeven op het aantal verzoeken en afgegeven voorwaardelijke machtigingen in de periode januari 2015 tot juli 2016. Reden hiervoor is dat er geen uniform beleid bestaat voor de interne registratie van de voorwaardelijke machtiging. De Gecertificeerde Instellingen en de plaatsingscoördinatoren hanteren een eigen methode voor registratie. Sinds een jaar wordt de voorwaardelijke machtiging geregistreerd in het TLS van Jeugdzorg Nederland. Maar bij nader onderzoek bleken ook interpretatieverschillen in de wijze van registreren in het TLS. Als ondergrens kan worden aangenomen dat er in de periode januari 2015 tot juli 2016 circa 80 verzoeken tot afgifte van een voorwaardelijke machtiging zijn gedaan. Daarvan zijn minstens 50 voorwaardelijke machtigingen verleend. In de zorggebieden Noordwest en Zuidwest is vaker een verzoek ingediend voor een voorwaardelijke machtiging. In de zorggebieden Noord en Oost is dit relatief weinig gedaan. Dit komt overeen met het beeld van aanvragen uit de factsheet gesloten jeugdhulp 2015 voor gesloten plaatsingen in het algemeen in de verschillende regio's¹⁷. Opgemerkt moet worden dat de voorwaardelijke machtiging zowel wordt ingezet in de begeleiding van jongeren voordat een jongere wordt geplaatst in de gesloten jeugdhulp, als aansluitend op een verblijf in de gesloten opvang. Het is overigens niet mogelijk geweest om in het TLS een onderscheid te maken in jongeren die vanuit een open verblijf te maken kregen met een voorwaardelijke machtiging en jongeren die vanuit een gesloten jeugdhulp een vervolgtraject aangaan met behulp van een voorwaardelijke machtiging. De aantallen voortkomend uit de navraag bij GI's en plaatsingscoördinatoren geven aan dat verschillen bestaan tussen het aantal verzoeken vanuit een open verblijf en het aantal verzoeken vanuit een gesloten accommodatie. Ten slotte leiden verzoeken tot een voorwaardelijke machtiging niet altijd tot het afgeven van een voorwaardelijke machtiging. De gedragswetenschappers geven aan dat er veel processtappen nodig zijn voordat het daadwerkelijk tot de afgifte van een voorwaardelijke machtiging komt. Gedurende dat proces kunnen er veel redenen zijn waarom het uiteindelijk niet komt tot de afgifte van de voorwaardelijke machtiging. Dit kan worden geïllustreerd aan de hand van figuur 1:

Figuur 1: voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp.

Zo kan een verzoek tot afgifte van een voorwaardelijke machtiging zowel voor als tijdens het onderzoek tot afgeven van de instemmingsverklaring worden ingetrokken door de verzoeker. Dat kan zich voordoen als toch een reguliere machtiging noodzakelijk blijkt of als bij nader inzien de jeugdhulpaanbieder zich niet kan, of wil, committeren aan een voorwaardelijke gesloten plaatsing. Ook de gedragswetenschapper kan beslissen om niet in te stemmen op inhoudelijke gronden (voldoet niet aan wettelijke eisen) of omdat het dossier onvolledig is. En de rechter kan beslissen de voorwaardelijke machtiging niet te verlenen.

Sommige GI's lijken alleen gebruik te maken van de mogelijkheid om een voorwaardelijke machtiging aan te vragen als de jongere in een gesloten accommodatie zit, met als doel hiermee de jongere onder voorwaarden terug in de maatschappij te laten komen (trajectbenadering). Er zijn ook GI's die een verzoek voor een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp indienen voor jongeren die buiten de gesloten accommodatie verblijven en voor jongeren die in een gesloten accommodatie verblijven. Er zijn geen betrouwbare cijfers beschikbaar over de vraag hoe vaak gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheid om een vervallenverklaring te vragen bij de rechter. Om deze vraag te kunnen beantwoorden is navraag nodig bij de verschillende rechtbanken. De reikwijdte van dit onderzoek laat dit omwille van de tijd niet toe.

Uit dit onderzoek is tevens gebleken dat het niet mogelijk is om een landelijk overzicht te creëren van gekwalificeerde gedragswetenschappers die ervaring hebben met het al dan niet afgeven van een instemmingsverklaring bij een verzoek tot afgifte van een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp.

Rol gekwalificeerde gedragswetenschapper en omvang van de toets

Wanneer het gaat om de rol van de onafhankelijke gekwalificeerde gedragswetenschapper laten de respondenten aanvankelijk dezelfde antwoordpatronen zien. Bij doorvragen op hoe zij bijvoorbeeld aankijken tegen hun rol in relatie tot de werkprocessen, ontstaat een meer genuanceerd beeld. Bovenal zien zij hun rol als onafhankelijk. De meeste respondenten zien zichzelf als beoordelaar, maar geven tegelijkertijd aan de vrijheid te voelen om in hun instemmingsverklaring de rechter van advies te voorzien over de termijn van een voorwaardelijke machtiging, aanvullende diagnostiek, de voorwaarden of de behandeltrajecten. Daarbij ervaren zij niet meteen de frictie dat zij op de hulpverleningsstoel gaan zitten, maar eerder dat zij een signalerende functie kunnen hebben, gebaseerd op hun deskundigheid en hun beroepsethische verplichting. Respondenten geven aan dat voor het opstellen van een instemmingsverklaring ruime werkervaring en expertise nodig is, zeker als het gaat om het gesprek met de jongere, maar ook met betrekking tot het bestuderen van de benodigde stukken. Ze zijn zich er terdege van bewust dat het om een beslissing gaat, het al dan niet afgeven van een voorwaardelijke instemmingsverklaring, met een mogelijk enorme impact op het leven van de jongere.

De rol die gedragswetenschappers hebben, neemt bij sommigen een iets andere vorm aan als het gaat om een jongere die in een open residentiële voorziening of thuis woont en de maatregel als "stok achter de deur" aangereikt krijgt. Een aantal gedragswetenschappers geeft aan dat de voorwaardelijke machtiging voorafgaand aan een gesloten plaatsing meer risico's met zich mee kan brengen en dat het behalen van succes in die situatie meer onder druk zou kunnen staan. In dat kader geven enkele gedragswetenschappers aan dat zij in die situatie extra kritisch kijken naar de aspecten die een succesvolle begeleiding van de jongere met een voorwaardelijke machtiging tot stand brengen.

Met betrekking tot de omvang van de toets om tot een instemmingsverklaring te komen wordt door de gedragswetenschappers vaak gesproken over het belang van volledigheid van informatie om tot een afgewogen oordeel te komen. Daarbij wordt verwezen naar eis van zorgvuldigheid die in de beroepscode is verankerd. De richtlijnen voor het opstellen van een instemmingsverklaring zijn een gesprek met de jongere en analyse van het dossier, inclusief hulpverleningsplan en voorwaarden. De gedragswetenschappers geven aan dat de praktijk uitwijst dat vaak andere bronnen worden gezocht om tot een voldoende gefundeerd oordeel te komen dat nodig is voor het schrijven van een instemmingsverklaring voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp. De gedragswetenschappers zien regelmatig dat een verzoek tot afgifte van een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp niet wordt doorgezet (zie ook figuur 1). Zo wordt

voor jongeren die in een open setting verblijven met een verzoek tot afgifte van een voorwaardelijke machtiging een flinke investering gevraagd van alle betrokken partijen, die intensief moeten samenwerken om tot een goed hulpverleningsplan met bijbehorende voorwaarden te komen. Enkele gedragswetenschappers gaven in dit onderzoek aan dat het lang niet altijd even helder is wie de zorg/taakverantwoordelijke is, die de controle moet doen op het naleven van de voorwaarden door de jongere. Ook werd genoemd dat er onduidelijkheid kan zijn over de financiering van de benodigde zorgverlening.

Opvatting over de voorwaarden en de ontwikkelingspsychologische en pedagogische waarde

De gekwalificeerde gedragswetenschappers hebben een redelijk eensgezinde opvatting over wat de voorwaarden zouden kunnen zijn en hoe deze moeten worden geformuleerd. Zij toetsen de voorwaarden vooral op duidelijkheid, of ze voldoende concreet zijn geformuleerd, of de jongere aan de hand van beschreven voorwaarden een eerlijke kans krijgt, en of de jongere weet bij wie hij terecht kan als de voorwaarden dreigen te worden geschonden. Sommige respondenten noemen ook als criterium dat de voorwaarden “positief” geformuleerd moeten zijn en passend in het hulpverleningsplan.

Hoe gedacht wordt over de ontwikkelingspsychologische en pedagogische waarde van de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp voor de jongere, lijkt nauw samen te hangen met de wijze waarop over de voorwaardelijke machtiging wordt gecommuniceerd richting de jongere. Door een jongere die in een open setting verblijft, kan de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp snel worden geïnterpreteerd als een straf. Vanuit een gesloten accommodatie is de voorwaardelijke machtiging door de jongere veel eerder te interpreteren als een kans om te laten zien dat hij de regie geleidelijk aan weer zelf kan nemen. In beide situaties is communicatie met de jongere over de voorwaardelijke machtiging van groot belang zodat de maatregel positief wordt benaderd en waarmee de kans op succesvolle behandeling wordt vergroot.

Toekomstperspectief

De voorwaardelijke machtiging wordt door de meeste gedragswetenschappers en ook door de focusgroep als een aanvulling gezien op de andere mogelijkheden tot gesloten jeugdhulp. De grootste kanttekening plaatst men bij de inzet van de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp voor jongeren die in een open setting verblijven. Die kanttekeningen hebben vooral betrekking op de onduidelijkheid die er is over de coördinatie, de zorgverantwoordelijkheid en de financiering. Daardoor wordt een verzoek tot afgifte van een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp soms ingetrokken nog voordat de rechter hem af kan geven.

De gedragswetenschappers geven aan dat een optimale inzet van de voorwaardelijke machtiging vraagt dat de instemmingsverklaring gebaseerd wordt op een zorgvuldige toets aan de hand van een compleet en recent opgesteld hulpverleningsplan met bijbehorende voorwaarden. Ook het hebben van voldoende professionele ruimte voor de gekwalificeerde gedragswetenschapper is belangrijk om tot een zorgvuldige toets te komen van het verzoek. Meerdere respondenten geven aan dat een zorgvuldige communicatie met de jongere, alsmede een goede formulering van voorwaarden bijdraagt aan een succesvol behandeltraject.

6. Discussie en algemene aanbevelingen

Uit het onderzoek komt naar voren dat een verschil bestaat in het gebruik van de mogelijkheid om een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp aan te vragen tussen de verschillende zorggebieden. In sommige zorggebieden lijkt minder gebruik te worden gemaakt van deze mogelijkheid. De reden kan mogelijk worden gevonden in het feit dat de toepassing van de voorwaardelijke machtiging een goede afstemming vereist tussen de hulpverlening in de open setting en de hulpverlening door de aanbieder van de gesloten jeugdhulp. Het kan zijn dat dit niet overal even gemakkelijk is te realiseren. Ook bestaat terughoudendheid als het gaat om een verzoek voor een voorwaardelijke machtiging voor jongeren die in een open setting verblijven, omdat dan meerdere partijen met elkaar moeten samenwerken en de gesloten jeugdhulpaanbieder nog niet bekend is met de jongere. Opnemende accommodaties lijken door onbekendheid met de jongere en onduidelijke afspraken ten aanzien van de financiering terughoudend hieraan mee te werken. Tegelijkertijd kijken de gedragswetenschappers extra kritisch naar een goede invulling van het hulpverleningsplan bij een voorwaardelijke machtiging wanneer een jongere vanuit een open setting onder voorwaarden gesloten geplaatst kan worden in een gesloten accommodatie. Het verdient aanbeveling om de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp vanuit een open verblijf nader in kaart te brengen en (financiële) randvoorwaarden helder te krijgen voor alle betrokken partijen.

Uit de gesprekken met enkele rechters komt naar voren dat zij afhankelijk zijn van de inhoud en kwaliteit van de instemmingsverklaring van de gedragswetenschapper en dat ze beperkte mogelijkheden hebben om ambtshalve aanvullingen te doen. Het staat buiten kijf dat instemmingsverklaringen altijd zorgvuldig tot stand moeten worden gebracht, dus ook die bij een voorwaardelijke machtiging. Duidelijk moet zijn voor de rechter of de gekwalificeerde gedragswetenschapper kan instemmen met het verzoek tot afgifte van een voorwaardelijke machtiging inclusief de voorwaarden. Tegelijkertijd moet niet teveel worden voorgeschreven hoe de gedragswetenschapper tot een instemmingsverklaring komt. Voor een goede uitvoering van de taak is het behoud van een zekere mate van professionele ruimte voor de gedragswetenschapper nodig. Het is aan te bevelen dat de beroepsverenigingen in hun handreikingen nader uitwerken wat onder “zorgvuldig tot stand brengen van de instemmingsverklaring” moet worden begrepen.

Door een aantal respondenten is naar voren gebracht dat de schorsing van de tenuitvoerlegging van de reguliere machtiging gesloten jeugdhulp een goed alternatief zou kunnen zijn voor de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp. De jongere kan hiermee tijdens zijn verblijf in een gesloten accommodatie gestimuleerd worden om om te gaan met zijn mogelijkheden die hij krijgt wanneer hij uit de gesloten jeugdhulp komt. Daarbij moet echter worden opgemerkt dat de schorsing van de tenuitvoerlegging met minder waarborgen is omkleed doordat de ‘voorwaarden’ die worden gesteld moeilijker controleerbaar zijn. Bij de voorwaardelijke machtiging worden vooraf de voorwaarden meegenomen bij de toets door de onafhankelijke gedragswetenschapper bij de afgifte van de instemmingsverklaring en door de rechter beoordeeld. Bij de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp is soms wel onduidelijk hoe de ontvangende gesloten accommodatie omgaat met een eventuele schending van de voorwaarden. Krijgt de jongere nog een kans of converteert de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp meteen in een reguliere machtiging?

De resultaten uit de focusgroep leiden tot concrete aanbevelingen. In de eerste plaats moet het bij het afgeven van een voorwaardelijke machtiging duidelijk zijn *voor de jongere* wie de controle op de naleving van de voorwaarden doet. Ook moet een basaal vertrouwen bestaan bij de onafhankelijke gekwalificeerde gedragswetenschapper dat de controle op de naleving van de voorwaarden correct gebeurt door de andere professional. Belangrijke voorwaarde is dat er sprake is van zorgvuldige communicatie tussen de betrokken accommodaties dan wel binnen een gecombineerde open-gesloten accommodatie en van zorgvuldige communicatie met de jongere. Uit het gesprek kwam naar voren dat de manier waarop de boodschap wordt gebracht er voor kan zorgen dat de jongere de voorwaardelijke machtiging wellicht meer gaat zien als een kans en niet als een straf.

Uit de focusgroep komt ook naar voren dat de beschrijving van de (voorwaardelijke) machtiging in de wet een nadere toelichting behoeft, zonder dat de professionele ruimte daarin wordt aangetast. In de Jeugdwet staat dat het verzoek de instemming van de gekwalificeerde gedragswetenschapper behoeft die de jongere met het oog daarop kort tevoren heeft onderzocht. “Onderzoeken” heeft voor gedragswetenschappers in het algemeen een heel andere, ruimere betekenis dan wat feitelijk wordt gevraagd: een toets of men kan instemmen met het verzoek. Hierop aansluitend zou het wellicht goed zijn om aan te geven dat van de gedragswetenschapper een *zorgvuldige* toets wordt verwacht, zodat ruimte blijft voor de gedragswetenschapper om invulling te geven aan de vereiste zorgvuldigheid aan de hand van de professionele standaard. Dit zou bijvoorbeeld in een richtlijn of handreiking van de beroepsverenigingen kunnen worden opgenomen.

Aanbevelingen

Onderzoek

Het verdient de aanbeveling om in kaart te brengen wie de gekwalificeerde gedragswetenschappers zijn die instemmingsverklaringen afgeven bij een verzoek voor een (voorwaardelijke) machtiging. Dan wordt duidelijk of het geschetste beeld representatief is voor alle gekwalificeerde gedragswetenschappers en kan informatie met deze gedragswetenschappers worden gedeeld. Uit het onderzoek kwam bijvoorbeeld naar voren dat niet elke gedragswetenschapper die instemmingsverklaringen opstelt, op de hoogte was van de mogelijkheid om de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp ook in te zetten voor een jongere die in een open setting verblijft.

Het is aan te bevelen om deze gedragswetenschappers met regelmaat te bevragen over de ervaringen die zij hebben op grond van het opstellen van een instemmingsverklaring voor gesloten plaatsing. Zij hebben als onafhankelijk professional zicht op de processen en regie die plaatsvindt en kunnen in dat kader veel betekenen voor de betrokken partijen om een verdere efficiencyslag te maken.

Wij adviseren om nader onderzoek te doen naar de effecten van de voorwaardelijke machtiging op de ontwikkeling van de jongere. De gedragswetenschappers signaleren dat zowel bij jongeren in een open setting als voor jongeren in een gesloten accommodatie de inzet van een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp pedagogisch invloed kan hebben (in termen van een kans krijgen of voorwaardelijk gestraft worden). Tegelijkertijd kan volgens de gedragswetenschappers de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp invloed hebben op de therapeutische relatie, zowel positief als negatief. De uitwerking van deze machtiging op de therapeutische relatie behoeft in onze ogen extra aandacht, door bijvoorbeeld in vervolgonderzoek met de (gesloten) jeugdhulpaanbieders hier mee aan de slag te gaan.

De wetsgeschiedenis en Memorie van toelichting zwijgen over de meerwaarde van de voorwaardelijke machtiging ten opzichte van de schorsing van de tenuitvoerlegging van de reguliere machtiging. En wat de reden is om deze voorwaardelijke machtiging in de wet op te nemen. Het verdient aanbeveling onderzoek te doen naar de feitelijke meerwaarde van de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp ten opzichte van de schorsing van de tenuitvoerlegging van de reguliere machtiging.

Ten slotte achten wij het van belang om na te gaan hoe de ontvangende gesloten accommodaties omgaan met de vaststelling dat er sprake is van schending van een voorwaarde door een jongere. Dit vraagt om inzicht in het beleid van de jeugdhulpaanbieder. Ook het in kaart brengen van hun mening over de meerwaarde van de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp is belangrijk.

Beroepsverenigingen/Jeugdzorg Nederland

De opbrengsten van dit onderzoek zijn ook van belang voor de betrokken beroepsverenigingen en voor Jeugdzorg Nederland.

Het verdient aanbeveling om het toeleidingssysteem verder door te ontwikkelen. Een goede aanvulling is een onderscheid in registratie van de hoeveelheid aanvragen en verleningen van de voorwaardelijke machtiging voor jongeren die in een open setting verblijven en die van jongeren die in een gesloten setting verblijven.

De voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp wordt sinds januari 2015 gebruikt, maar het lijkt er op dat de mogelijkheden die de voorwaardelijke machtiging kan bieden nog niet voor iedereen bekend zijn. De beroepsverenigingen, alsmede Jeugdzorg Nederland, kunnen hierin een rol spelen door de mogelijkheden en onmogelijkheden te communiceren naar hun achterban. Dit geldt bijvoorbeeld voor het gegeven dat de voorwaardelijke machtiging niet alleen mogelijk is bij jongeren in een vervolgtraject vanuit een gesloten plaatsing maar ook bij jongeren die vanuit een open verblijf een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp kunnen krijgen om een gesloten plaatsing te voorkomen.

Ten slotte is de aanbeveling aan de beroepsverenigingen om intervisie tussen gekwalificeerde gedragswetenschappers te stimuleren. Dit is met name belangrijk om de dunne grens tussen toetser/beoordelaar van het verzoek om afgifte van een (voorwaardelijke) machtiging en op de stoel van de hulpverlener gaan zitten, te bewaken. Maar ook om over andere beroepsethische dilemma's gezamenlijk in gesprek te gaan. De beroepsverenigingen kunnen de discussie hierover faciliteren.

Bijlage 1: Gekwalificeerde gedragswetenschappers

In artikel 2 van de Regeling Jeugdwet staat wie een onafhankelijke gekwalificeerde gedragswetenschapper kan zijn en dus bevoegd is tot de afgifte van een instemmingsverklaring:

- Beroepsbeoefenaren die zijn ingeschreven in het register Kinder- en Jeugdpsychologen van het Nederlands Instituut van Psychologen (*Kinder- en Jeugdpsycholoog NIP*);
- Beroepsbeoefenaren die als orthopedagoog generalist zijn ingeschreven in het register van de Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen (*NVO orthopedagoog generalist*);
- Beroepsbeoefenaren die als postmaster-orthopedagoog SKJ of als postmaster-psycholoog zijn ingeschreven in het register, bedoeld in artikel 5.2.1, eerste lid, van het Besluit Jeugdwet (*Postmaster orthopedagoog SKJ of Kinder- en Jeugdpsycholoog SKJ*);
- Beroepsbeoefenaren die als gezondheidszorgpsycholoog of als psychotherapeut zijn ingeschreven in het register, bedoeld in artikel 3 van de Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg (Wet BIG) (*Gezondheidszorgpsycholoog of psychotherapeut*).

Ten overvloede: Een gekwalificeerde gedragswetenschapper verbonden aan de gesloten accommodatie moet ook worden ingezet voor een aantal andere taken. In het kader van het rapport “de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp” komen deze werkzaamheden niet aan bod. Het gaat dan om:

- het schorsen van de tenuitvoerlegging van een machtiging door de betreffende jeugdhulpaanbieder (artikel 6.1.12, vijfde lid);
- het opnemen van een vrijheidsbeperkende maatregel in het hulpverleningsplan (artikel 6.3.6, tweede lid, Jeugdwet);
- het toepassen van een vrijheidsbeperkende maatregel die niet is opgenomen in het hulpverleningsplan, ter overbrugging van een tijdelijke noodsituatie (artikel 6.3.7 Jeugdwet);
- het verlenen van verlof (artikel 6.4.1, vierde lid, Jeugdwet).

Bijlage 2: Topiclijst interviews gekwalificeerde gedragswetenschappers

Inleiding

Wie bent u en wat is uw functie?

Hoe lang bent u werkzaam als gekwalificeerde gedragswetenschapper?

In welke regio bent u voornamelijk werkzaam?

Wanneer kreeg u in uw werk voor het eerst te maken met de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp?

Hoe vaak heeft u te maken met een machtiging gesloten jeugdhulp?

Hoe vaak heeft u bij benadering een verzoek voor een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp voor u gekregen?

Wie is uw opdrachtgever bij aanvraag voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp (OVJ- gemeente - de GI - Raad kindbescherming - Jeugdzorg)

Wordt de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp vooral gebruikt vanuit open setting naar gesloten setting?

Wordt de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp vooral gebruikt vanuit gesloten situatie naar open setting?

Kunt u in zijn algemeenheid beschrijven wat voor jongeren in aanmerking lijken te komen voor een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp?

Proces

Wat hebt u gedaan om u op een aanvraag voor een instemmingsverklaring voor de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp voor te bereiden?

Kunt u vertellen wat u doet wanneer u een verzoek voor een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp moet toetsen? Andere bronnen?

Ziet u verschillen in uw rol als het gaat om een reguliere machtiging en een voorwaardelijke machtiging met betrekking tot het toetsen van een instemmingsverklaring?

Voorwaarden

Kunt u iets vertellen over de voorwaarden die worden opgesteld t.b.v. een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp

Kunt u aangeven hoe u de voorwaarden toetst

In hoeverre heeft u het gevoel dat de jongeren de voorwaarden an sich begrijpen?

Hoe zijn de gesprekken die u voert met de jongeren (uniform)?

In hoeverre is de toetsing van de aanvraag gebaseerd op een checklist, of gebruikt u met name uw klinisch oordeel?

Beoordeelt u de voorwaarden buiten eerder genoemde aspecten ook op andere criteria?

Ontwikkelingspsychologische en pedagogische waarde

Kunt u mij vertellen hoe u de maatregel gesloten jeugdhulp ziet in termen van de ontwikkeling en opvoeding van een jongere? En hoe ziet u dit bij de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp?

Kunt u iets vertellen over hoe u de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp vanuit een open naar gesloten ziet in termen van opvoeding en ontwikkeling, en v.v.?

Verschild de toets die u maakt afhankelijk van waar de jongere zich op dat moment bevindt (gesloten of open)?

Bijlage 3: Topiclijst kinderrechtters

Inleiding

Voor welk arrondissement bent u werkzaam?

Hoe vaak heeft u bij benadering te maken gehad met een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp ?

Wat is uw mening over de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp?

Hoe kijkt u aan tegen het proces wanneer de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp wordt ingezet vanuit een gesloten naar een open setting?

Hoe kijkt u aan tegen het proces wanneer de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp wordt ingezet vanuit een open naar een gesloten setting? Had u dit zich ook gerealiseerd, dat het niet alleen als trajectbenadering kan worden gehanteerd?

Proces

Kunt u vertellen wat u doet om een zitting voor de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp voor te bereiden?

Wat is uw mening over de volledigheid en actualiteit van de aangeleverde stukken? Bent u altijd in staat om op basis van de aangeleverde stukken te beoordelen of de gronden voor de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp zich voordoen?

Vindt er overleg plaats tussen rechters en gekwalificeerde gedragswetenschappers?

Wat is uw mening over de instemmingsverklaring van de gekwalificeerde gedragswetenschapper?

In hoeverre spelen de mondelinge toelichten ter zitting van de verschillende aanwezige partijen een rol in uw uitspraak? (advocaat/jongere/gezinsvoogd)

Heeft u zelf wel eens tijdens zitting een voorwaardelijke maatregel voorgesteld terwijl deze niet op de rol stond?

In hoeverre wordt er gebruik gemaakt van de vervallenverklaring bij schending van de voorwaarden?

Voorwaarden

In hoeverre heeft u het gevoel dat de jongeren de voorwaarden an sich begrijpen?

Hoe denkt u over de inzet van de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp in vergelijking met bijvoorbeeld de schorsingsmaatregel? En hoe kijkt er tegen aan met betrekking tot de schriftelijke aanwijzing?

U beslist uiteindelijk of de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp wordt afgegeven of niet. Wat vindt u van het feit dat er bij een schending van de voorwaarden geen onafhankelijke gedragswetenschapper of kinderrechter meer betrokken is? Hoe ziet u dit in relatie met andere wetgeving?

Bij schending voorwaarden wordt kind alsnog in gesloten inrichting geplaatst. Heeft u vaak meegemaakt dat de jongere een vervallenverklaring heeft aangevraagd?

Bij een gegrond verklaring van de vervallenverklaring, hoe ziet u dan de plaatsing van drie weken van de jongere in de gesloten accommodatie?

Hoe ziet u de toekomst van de voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp?

Bijlage 4: Spreiding respondenten interviews over de zorggebieden

Respondent	Geslacht	Zorggebied
OG1	Vrouw	Zuid
OG2	Vrouw	West
OG3	Vrouw	Zuidwest
OG4	Man	Noord West
OG5	Man	Noord
OG6	Vrouw	Zuidwest
OG7	Man	Oost
OG8	Vrouw	Noord en Oost
OG9	Man	Noordwest
OG10	Vrouw	Zuid en Zuidwest
OG11	Man	Noordwest en Zuidwest
OG12	Man	Noordwest
OG13	Vrouw	Noordwest
OG14	Vrouw	Oost
OG15	Man	Zuid